

КРАЄЗНАВСТВО

**БАХМУТ
ІСТОРИЧНИЙ**

стор. 5

ТЕАТР

**КЛАСИКА
СЬОГОДНІ**

стор. 6

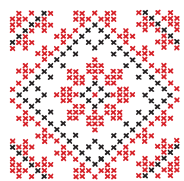
ПАМ'ЯТЬ

**ПАРАСКА
КОРОЛЮК**

стор. 8-9

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№21-22 | 31 травня 2019

Заснов

Хоткевичем

ISSN 2519-4429

Наталія ЗАБОЛОНА. Фото apostrophe.ua

ЗУПИНІТЬ ВІЙНУ – ВІЙНУ ЧИНОВНИКІВ ПРОТИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ!

ВІДКРИТЕ ЗВЕРНЕННЯ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО

Пане Президенте!

Сьогодні на наших теренах іде війна. Воєнна агресія Росії природно є найважливішим питанням безпеки України, вирішення якого потребує надзвичайних та постійних зусиль з боку влади.

Ми всі мріємо про той день, коли ця війна скінчиться – і скінчиться на вигідних для України умовах.

Водночас проти нашого спільного майбутнього ведеться інша прихована війна. І ведуть її наші співвітчизники.

Я закликаю Вас невідкладно звернутися до питання гуманітарної безпеки України, яку підривають

зсередини українські держслужбовці.

Останні п'ять років Міністерство культури, схоже, переслідувало єдину мету: зруйнувати всю культурну інфраструктуру держави, розпродаючи її по шматочках і знищуючи.

Саме за часів керівництва пана Нищука відомство перетворилося на безперерійний маховик з погодження одіозних забудов на землях історико-культурного пам'яткоохоронного призначення, що знищують не просто культурне середовище країни, але й середовище людського життя.

Тож однією рукою Мінкульт продовжує ці п'ять років зухвало нищити заклади культури та історичні пам'ятки, а

іншою – давати право на життя божевільним будівельним витівкам.

Чи є це випадковим збігом?

Згадаймо комплекс «Ярославівград» площею 2 гектари в історичному центрі Києва, який був узгоджений Міністерством, незважаючи ні на його очевидний катастрофічний вплив на історичне середовище столиці, ні на численні публічні акції протесту.

Згадаймо зменшення буферної зони навколо Києво-Печерської лаври, площа якої нині стала вдвічі меншою, ніж вимагають нормативи ЮНЕСКО. Немає сумнівів у тому, що зроблено це виключно для появи нових печерських хмарочосів.

Згадаймо тисячі знищених за останні 5 років бібліотек, сільських клубів та інших культурних установ, які були закриті за ці роки під грифом «нерентабельно».

Що сталося або станеться з їхніми приміщеннями? Що станеться з дітьми, для яких вони були єдиними острівцями свідомого проведення позашкільного часу?

Яку здорову альтернативу після процесу «культурної» ампутації запропонує Міністерство культури цим дітям, громадам, суспільству?

Вештатися вулицями з пляшкою пива, шукати в куцях «закладки» догровказами наркосайтів чи закладати

в ломбарди родинний крам, аби зробити чергову ставку «на чудо» в численних лотохабах.

На черзі – деструкція закладів початкової мистецької освіти, що проходить просто зараз. Адже рішеннями Мінкульту мистецькі школи де-факто перетворюються на гуртки самодіяльності, в яких легко відібрати весь їхній нехитрий скарб.

Продовження на стор. 2

СТОРИНКИ ІСТОРІЇ

ДО ВОЛОДИМИРОВА ХРЕЩЕННЯ

СТОП. 10-11

ВІДКРИТЕ ЗВЕРНЕННЯ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО

Закінчення, поч. на стор. 1

Останній на сьогодні епізод цього абсурдного епосу, який більше року лихоманить професійну культурну громадськість України, – відео, зняте на засіданні Директорату мистецької освіти Мінкульту, що відбувалося в присутності заступників міністра.

На цьому заході, де начебто мали обговорювати освітні реформи, з вуст культурних очільників звучали дикунські заклички, не сумісні з цивілізованим вектором розвитку нашої держави в XXI столітті.

«Не треба нам грати Бахів і Бетховенів. Ми хочемо, щоби наша дитина грала «Несе Галя воду» – так звучить уже безсмертний вирок, сформульований «реформаторським» керівництвом стратегічного напрямку Мінкульту.

Саме такі амбіції ставлять перед собою й українським народом чиновники Міністерства культури зразка 2014-2019 років.

І не варто думати, ніби гучне відео (яке збрало вже більше 100 тисяч переглядів та величезну кількість шокуючих реакцій) зафіксувало лише випадкову, вирвану з контексту цитату.

Оскільки наполегливий і нахабний демонтаж системи освіти останні роки був пріоритетом Мінкульту, який впору перейменувати на Міністерство ампутації.

Прикриваючись словами про реформи «європейського зразка» та використовуючи державні кошти, чиновники доценту знищували українську освітню систему. Ту систему, що – всупереч їм! – і сьогодні виховує видатних дітей і молодь, яка прославляє Україну по всьому світу.

Документальним доказом цих хворобливих процесів став наказ № 352 «Про затвердження типових освітніх програм елементарного підрівня початкової мистецької освіти», підписаний міністром Нищуком місяць тому.

Зміст цього документа і затверджених ним норм можна стисло підсумувати так: усе скоротити й усіх розігнати.

Згідно з міністерським наказом, обсяги вивчення основних предметів і занять зменшуються вдвічі, а це робить навчальний процес у такій тонкій сфері як, наприклад, музика чи вокал, марним та безрезультатним.

Фахівці, які проаналізували мінкультівську «реформу», зазначають: запропонований Міністерством проект сильно нагадує план, який на початку десятиліття намагалася втілити в своїй освітній системі... Росія.

Проекти настільки схожі, що навіть переклад був зроблений з російської на українську мову «по-ледачому» – через Google Translator.

Хіба не дивно, що римейк законів північного агресора вітчиз-

няні чиновники за своєю малоросійською традицією зараз намагаються реалізувати на нашій землі?

І чи не є очевидним факт, що кінцевою метою цих процесів є банальне рейдерство під державними вивісками?

Безжалісна та безкарна ампутація культурної інфраструктури є питанням національної безпеки. Україна й без того лідирує в рейтингах країн Європи з приросту наркоманії, дитячого алкоголізму, який останніми роками суттєво помолодшав – нині наркодиспансери реєструють алкозалежних дітей віком від 11 років.

Усе це через відсутність гуманітарної політики в державі, яка не поспішає створювати здорову альтернативу соціальним загрозам, а навпаки – усіляко благословляє ліквідацію головного інструментарію створення культурного, високоосвіченого, ціннісного суспільства.

Я закликаю негайно скликати Раду національної безпеки і оборони України для розробки заходів щодо припинення того культурного геноциду, який проти нас влаштували власні держчиновники.

Група українських та закордонних експертів у 2018 році пропонувала урядові план термінових дій у галузі гуманітарної безпеки.

Цей план був результатом роботи міжнародного економічно-гуманітарного форуму Ukrainian ID, під час якого

фахівці у сферах економіки, культури, технологій, розвитку громад створили дорожню карту для порятунку цивілізованого майбутнього України.

Серед ключових пунктів цього плану – загальнодержавний мораторій на ліквідацію та репрофілізацію позашкільних культурно-освітніх, мистецьких та спортивних закладів.

Цю норму потрібно внести як у Конституцію України, так і в усі закони, що стосуються децентралізації та самоврядування.

Розуміючи всю глибину гуманітарної кризи, яка перетворюється на фатальну катастрофу, закликаю призупинити виконання законів і наказів, що стосуються реформ системи мистецької освіти, до проведення їхнього незалежного аудиту.

І розпочати перевірку рішень Міністерства культури та культурних управлінь органів місцевої влади за період 2014-2019 років, щоб мати офіційну статистику та виявити масштаби розкрадань нерухомого майна і притягнути винних до кримінальної відповідальності.

Легендарний антрополог Клод Леві-Строс свого часу сформулював радикальну й важливу думку: «XXI століття буде століттям гуманітарних наук – або його не буде».

Насмілюся додати: XXI століття не буде без культури, яка робить із нас людей, а не біологічний ресурс. Це – єдине, що здатне об'єднувати.

Держава без культури та цінностей – лише територія.

Якщо ми закриємо очі на те, як державна машина вбиває нашу культуру та наступні покоління українських митців, – значить, ми нічого не варті як суспільство.

Саме ті, хто не дає нашим дітям вивчати спадщину Баха і Бетховена, Сильвестрова та Скорика, є істинними ворогами України. Їх не повинна рятувати одягнена напоказ вишиванка чи просторікування на патріотичні теми. Їхнє місце – за ґратами чи щонайменше на звалищі історії.

Тому й має відбутися Революція Цінностей. Відкладати її – значить втратити ще одне покоління.

Пане Президенте, не може бути успішної економіки й адекватної політики в державі, де суспільство перебуває під загрозою гуманітарного дефолту.

Кому, як не Гаранту Конституції, бути головним адвокатом українського народу й нашого майбутнього!

Із повагою, президентка ГО «Фонд гуманітарного розвитку України» Наталія ЗАБОЛОТНА
Джерело: «Українська правда. Життя»

P.S. З відповіддю міністра культури України Євгена Нищука на відкрите звернення Наталії Заболотної Ви можете ознайомитися за посиланням: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/05/30/237052>

ФОРУМ У КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

На Національний форум «Українська державність: витоки, етапи становлення та розвитку» у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка зібрався інтелектуальний цвіт нації.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

У програмі Національного форуму відбулося відкриття виставки, присвяченої етапам творення Української держави, на стендах якої було представлено унікальні матеріали, світлини та документи, що засвідчують 1180 років українського державотворення. Також відбулася презентація книг, виданих за участі ГО «Всеукраїнська громадська організація «Меморіал» ім. Василя Стуса», фільму «Скарби української державності», фотолітопису «Українська державність:

витоки, етапи становлення та розвитку» та прес-конференція з нагоди відкриття форуму.

Відкриваючи форум, Перший віце-прем'єр-міністр України Степан Кубів наголосив, що презентовані матеріали, документи й світлини – унікальні, вони засвідчують – Українській державності 1180 років, а перше писемне документальне свідчення про Київську державу, спадкоємицею якої є сучасна Україна, датується 18 травня 839 року. Цю дату зафіксували Бертинські хроніки, які зберегли свідчення про посольство русів до Візантійської імперії та Імперії франків. За словами сучасного британського історика Пітера Сойера, «своєю делатністю і компетенцією ці чудові аннали перевершують усі інші тексти IX ст.».

А доктор філософських наук, академік НАНУ Леонід Губерський зазначив: «Не кожен народ і нація можуть похвалитися такою історією, як наша. Маємо рухатися вперед.

Нам сьогодні потрібна єдність для того, щоб утвердити незалежність і захистити територіальну цілісність нашої держави!».

«Нині в контексті неоголошеної російсько-української «гібридної» війни кинута драматичний виклик державній суб'єктності України та її місцю на політичній, економічній і культурній мапі світу в добу тотальної кризи світового глобалізму й гуманістичної толерантності. Сучасний українець повсякчас апелює до історичного досвіду попередніх поколінь. Звертаючись до минувшини, мусимо пам'ятати, що ми репрезентуємо славетні державотворчі традиції, котрі акумулювали вистражданий віками досвід пращурів», – наголосив академік НАН України Валерій Смолій.

Слово також мали члени Редакційної колегії: Юрій Баланюк, Владислав Берковський, Богдан Моркляник та цілий ряд відомих в Україні істориків та культурологів.

Учасникам форуму було презентовано унікальний фотолітопис «Українська державність: витоки, етапи становлення та розвитку» з екскурсом у більш ніж 1000-літню історію нашої держави. Фотолітопис, де на понад 600 сторінках зібрані світлини, що відображають усі етапи Української державності, створено за участі Всеукраїнської правозахисної організації «Меморіал» імені Василя Стуса, яка відзначає 30-річчя від дня свого заснування (автори ідеї і керівники проекту – Степан Кубів та Олександр Святоцький). Майже п'ять років над виданням працювало понад 4 700 науковців з науково-дослідних інститутів, університетів, НАНУ. Багато документів, що ввійшли до книги, отримано з Австралії, Канади, США та європейських країн, збережені представниками діаспори від знищення в радянський час. Видання фінансово підтримали майже 130 благодійників.

Учасники Національного форуму ухвалили звернення до Прези-

дента України щодо утвердження Дня Української державності, в якому зазначено: «П'ять років важкої боротьби проти російської агресії утвердили в українському суспільстві розуміння цінності власної державності. Оборонена кров'ю кращих дочок і синів, сучасна Українська держава є продуктом тривалого історичного процесу, який увібрав у себе всі форми державного життя України-Руси від часів середньовіччя, через козацьку епоху і визвольні змагання XX століття до самостійницької декларації 24 серпня 1991 року. Водночас вона є тим найголовнішим національним спадком, який ми зобов'язані передати наступним поколінням нашого народу. Учасники Національного форуму «Українська державність: витоки, етапи становлення та розвитку» констатують, що на сьогодні визріла суспільна необхідність ухвалення Акта, який встановить окремий загальнонаціональний день вшанування Української державницької традиції».

ПОДІЛЬСЬКА ЗЕМЛЯ ВШАНУВАЛА КОМПОЗИТОРА ТА ФОЛЬКЛОРИСТА ВІТАЛІЯ ІЖЕВСЬКОГО

Ювілейні урочистості з нагоди столітнього ювілею подільського композитора, диригента, піаніста, педагога, збирача пісенного фольклору відбулися на батьківщині Віталія Іовича Іжевського – в селі Шабельня Іллінецького району на Вінниччині. Розпочали їх голова Дашівської територіальної громади Сергій Тітаренко, син Віталія Іжевського Володимир Іжевський та очільник культури громади Ольга Долгова.

Галина БУХТА

Завершилися святкування Третім міжнародним фестивалем-конкурсом народного хорового співу в Іллінцях, де учасників фестивалю вітали генеральний консул Республіки Польща у Вінниці Дамян Цярціньскі, голова Іллінецької міської ОТГ Володимир Яшук. Вітальну адресу голови Національної всеукраїнської музичної спілки Євгена Савчука виголосив керівник заслуженого народного ансамблю пісні і танцю «Дарничанка» Петро Андрійчук. Меморіальну композицію – горельєф на Будинку культури (скульптор Юрій Козерацький) відкрили: громадянка Польщі, дочка композитора Божена Лойко-Іжевська, сини Володимир та Мирослав Іжевські. Цьогорічний фестиваль «Над Собом пісня дзвінко лине» тривав упродовж двох днів: 11 та 12 травня. Він був не тільки багатоголосим, але й різномовним, адже до міста приїхало 22 колективи з 12 областей України, камерний хор «Кристал» з Литовської Республіки, який отримав диплом лауреата I ступеня. Гран-прі фестивалю отримав народний аматорський хор «Перевесло» Рівненського державного гуманітарного університету (керівник Леонід Сітовський). Народний аматорський колектив «Дашівські передзвони» (керівник Роман Онофрійчук) здобув диплом лауреата II ступеня.

ЖИТТЄВЕ СОЛО МАТЕРИНОЇ СКРИПКИ

Біографія людини і митця переповнена як успішними та триумфальними, так і невимовно тра-

гічними сторінками. Народився майбутній діяч мистецтв 19 квітня 1919 року в сім'ї українського поляка Гавриїла Казимировича Єжевського. Помер від серцевого нападу 28 грудня 1973 року в Іллінцях.

Любов до мистецтва прищепив йому батько, Іов Гаврилович, який був шанованим сільським артистом, грав Назара Стодолю у п'єсі Тараса Шевченка, мав авторитет та шанування односельців. Врятувала ж майбутнього композитора від остаточного лиха материна скрипка, виконуючи на якій складне соло своєї долі, Віталій Іович став для нащадків прикладом відданості землі, яка дала життя. Передчувала мати нелегку долю сина – на останні гроші Христина Якимівна купила йому скрипку, і грав він серед сліз і розпачу своєї долі.

Обдарований від природи хистом до музики, після закінчення школи у 1936 році Віталій вступив до першого українського університету самодіяльних мистецтв в історичному селі Водички Кам'янець-Подільської області (нині Хмельницька область). Одночасно працював в оркестровій групі ансамблю пісні і танцю Червоної Армії Київського військового округу. У 1938 році був призваний до лав Червоної Армії, навчався в Ризькому військовому училищі зв'язку. З цього часу віддався сповна іншій життєвій стихії: з 1939 року – лейтенант, військовий аташе Посольства Радянського Союзу в панській Польщі.

22 червня 1941 року – призваний Київським військкоматом на фронт Другої світової війни. Військовий шлях розпочав у складі 344-ї Казанської дивізії. У званні капітана отримав у підпорядкування телеграфну роту 56-го окремого полку зв'язку. У вересні 1941-го Військова рада Калінінського

фронту представила капітана Віталія Іжевського до нагороди Орденом Червоної Зірки. З одним із полків Війська Польського Віталій Іжевський дійшов до Берліна та залишився служити у польському місті Серадз Лодзького воєводства начальником училища зв'язку в чині підполковника.

У 1946-му – **кавалер найвищої військової нагороди Польської держави за мужність перед лицем ворога – Почесного Хреста «Віртуті Мілітарі» (Військова доблестність). Проте навіть зірки Героїв не врятували від репресій багатьох військових. Підполковник взяв шлюб з громадянкою Польщі Геновефі Вітковською, у 1947 році у них народилася донька Божена. Стурбована питанням одруження військових на окупованій території, сталінська влада видала наказ про заборону створення сімей та негайний виїзд військових з Польщі до Союзу. Це стало початком кінця успішної військової кар'єри – тоталітарна радянська система такого не пробачала. У 1949 році полковник був репресований органами НКВС. 26 травня 1949 року засуджений військовим трибуналом з позбавленням волі на 10 років із засланням до Норильська. Звільнений 28 грудня 1953 року за визначенням військової колегії Верховного суду СРСР зі зняттям судимості. Полковнику Віталію Іжевському повертають звання та нагороди, пропонують Прикарпатський військовий округ. Однак це більше не вабило Іжевського, бо побачив зсередини суть системи, яка розчавлювала людей не лише морально, але й з метою фізичного знищення, прирікала на важкі каторжні примусові роботи в концтаборах.**

Прагнучи зберегти соціальний статус, Віталій пише листи на

батьківщину. Яскраво зоріє його лист-сповідь із заслання до сестри Нюри в Шабельню, пронизаний упевненістю та вірою, що пісня його ще звучатиме. Велика сила духу зберегла його в пеклі, яке розпалося після відомого далеко за межами тодішнього Союзу Норильського повстання. Непривабливі за своєю суттю спогади – зовсім не привід, аби приховати і викреслити їх. Навпаки – їх варто пам'ятати, вдумливо аналізувати, аби зрозуміти нам воістину велику людину. Пережите в таборах вплинуло на подальшу долю та переоцінку цінностей, з чого і почався творчий шлях відомого культурного діяча Поділля.

МИСТЕЦЬКА ЕПОХА ВІТАЛІЯ ІЖЕВСЬКОГО

30 грудня 1953 року зневажений, змучений та нескорений, із заборною виїзду за межі села, Віталій Іжевський повернувся в Шабельню. По весні організує в селі художню самодіяльність та духовий оркестр сільського клубу. З 1954 року працює в тодішньому районному центрі – Дашівському будинку культури, де одружується з Ніною Григорівною Омельчук, у них народжуються діти – сини Володимир та Мирослав і донька Лариса. У 1959-му сім'я Віталія Іжевського переїжджає в Іллінці. Віталій Іович працює в районному Будинку культури, створює народний хоровий колектив з оркестровою групою. З цього часу і розпочинає свій відлік його мистецька епоха. У 1970 році хоровий колектив «Вінок Поділля» та його керівник Віталій Іович Іжевський нагороджені золотими та срібними медалями всесоюзних фестивалів. У 1973 році народний хор «Вінок Поділля» виступає в Палаці культури «Україна».

Рядки непростой та правдивої біографії, з важкими історичними фактами – не мить творення навколо постаті земляка ореолу слави чи возвеличення, а данина пам'яті його великому непересічному таланту та спраги до життя, незламності вільного духу, образу людини-правдошукача. Через пекло війни та концтабору він проніс і зберіг любов до мистецтва та добре ставлення до людей, нащадкам своїм передав непорушні заповіді роду, – плакаючи пісню, творити добро.

Ім'я Віталія Іжевського в історії культури та народної пісенної спадщини Поділля тісно пов'язане з епохою становлення українського хорового та інших самодіяльних мистецтв як професійного роду діяльності творчих людей, організації життя народних колективів. Присвятивши значну частину свого життя розвитку української культури, залюблений у народно-хоровий спів композитор розвивав творчість своїх колективів фольклорним місцевим матеріалом, творами К. Домінчена, П. Майбороди, І. Шамо, А. Пашкевича. Значне місце посідали і твори академічного стилю М. Леонтовича, К. Стеценка, П. Ніщинського. Його обробки українських народних пісень, власні хорові твори, оригінальні концертні програми та сценарії навечно увійшли до мистецької скарбниці Поділля.

Віталій Іович багато сил віддавав роботі над сценічною та виконавчою культурою хору. Хор завойовує визнання своїми барвистими піснями. У цьому колективі народилися і вперше були виконані пісні: «Гей, у нас на Поділлі», «Біля тину в'ється хміль», «Величальна Україні», «Пісня над Собом» та багато інших. Велася велика і кропітка робота щодо напрацювання власного репертуару. Своєю діяльністю Віталій Іжевський прагнув донести всю красу і багатогранність автентичної української народної пісні, її насиченість та колорит.

Досягненню цієї мети він присвятив частину свого життя, свій талант блискучого піаніста-віртуоза і хорового диригента, видатного педагога. Його учні зазначали, що Іжевський горів музикою зсередини, і це помічали його соратники, запалюючись вогнем його творчого ентузіазму.

Багаторічний напружений робочий ритм та підірване в період заслання фізичне здоров'я негативно вплинули на композитора. Він помер у розквіті літ і злету великих творчих сил. Завершився земний шлях композитора, велику частину якого він поклав на вівтар музики та музичної просвіти. Спадщина його значна і багатогранна. Внесок у розвиток мистецької культури України величезний.

ВСЕ, ЩО В СЕРЦІ НАТХНЕННЯ І ЩИРЕ, УКРАЇНО, ТОБІ ВІДДАЮ

До 80-річчя літературно-меморіального музею Тараса Шевченка в селі Шевченкове

20 травня 2019 року наукові працівники Національного заповідника «Батьківщина Тараса Шевченка» провели надзвичайно вдалий творчий захід, присвячений Міжнародному дню музеїв, 80-річчю літературно-меморіального музею Тараса Шевченка в селі Шевченкове та ювілею заслуженого діяча мистецтв України, народного художника України, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка **Анатолія Гайдамаки.**

Анатолій Васильович є автором оформлення Національного історико-культурного заповідника на о. Хортиця, музеїв М. Островського у Шепетівці, М. Коцюбинського в Чернігові, літературного музею в Одесі, Музею Книги, Музею України у Другій світовій війні, церкви Святої Трійці (Македонія), художнього оформлення Національного музею «Чорнобиль» у Києві. Створив живописний цикл «Розп'яття», учасник проекту «Музей катастроф на водах», Національного музею Т. Шевченка у Києві, Шевченківського національного заповідника у м. Каневі. Протягом 1998-1999 рр. художник працював над створенням експозиції літературно-меморіального музею Тараса Шевченка в селі Шевченкове. І ось уже 20 років відвідувачі поринають у світ дитинного і творчого шляху нашого Кобзаря.

У фойє літературно-меморіального музею Тараса зібралась викладачі та вихованці місцевих навчальних закладів, талановиті митці Шевченкового краю – поети, художники. Окрасою заходу стала присутність самого Анатолія Гайдамаки. Розпочала захід генеральний директор Національного заповідника «Батьківщина Тараса Шевченка», заслужений працівник культури України Людмила Шевченко, яка урочисто привітала ювіляра, гостей та учасників зібрання. І на знак пошани подарувала Анатолію Васи-

льовичу українську вишиванку, тканий рушник та книгу Василя Пилип'юка «Шевченкова посвята».

Коли запросили митця до слова, він розповів присутнім про свою трудову діяльність, про родину та про свої захоплення.

До вітального слова приєднався шевченкознавець, український державний та громадський діяч, дипломат, музеєзнавець, краєзнавець, культуролог, історик української культури, міністр культури та туризму України (2005-2006), Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Білорусь (2007-2010), перший заступник міністра культури України (2014), у даний час перший заступник директора Шевченківського національного заповідника Ігор Дмитрович Лиховий. Від Шевченківського коледжу слова подяки за талант і небайдужість до Шевченкових місць висловили О. Л. Потабенко та Л. О. Павлова, адже всі місцеві навчальні заклади і заповідник тісно співпрацюють. Слова привітань линули і від викладачів Шевченківської школи мистецтв Л. Д. Терещенко, Л. І. Кузьменко та Л. В. Олійник. Не менш зворушливо привітали іменинника представники Шевченківського НВК в особі Т. В. Гаврильченко.

Свої поетичні рядки дарували ювіляру художниця і поетеса з с. Моринці Ольга Малько та поетеса з с. Шевченкове Валентина Войцехівська. Анатолія Васильовича привітали друзі-художники з Прибалтики та нагородили митця медаллю «За жертвність

і любов до України». Привітав ювіляра і родич Тараса Шевченка Микола Лисенко, який розповів, що у них з Анатолієм Васильовичем виникла задумка: на території заповідника створити дерева родичів Кобзаря у вигляді яблунь, на листочках яких будуть вписані імена нащадків Тараса Шевченка.

Саме тут, у стінах літературно-меморіального музею, як дарунок для ювіляра, для якого, як і для Тараса Шевченка, Україна понад усе, звучала пісня «До тебе» на слова А. Савченка, музика В. Прищепова у виконанні Наталії та Вадима Прищепових.

Головний зберігач фондів Ольга Дмитренко ознайомила присутніх з біографією відомого художника, монументаліста та розповіла про часи створення експозиції нашого музею.

На полотнах Анатолія Гайдамаки часто можна зустріти яблука. На запитання: «Звідки вони?» – митець відповідає: «Із батьківського саду мого дитинства...». І, як перегук років, від учасників аматорського колективу Шевченківського сільського будинку культури звучала пісня «Зривають люди яблука в саду».

І наостанок – майстер-клас Анатолія Гайдамаки із побудови стилізованої фотозони під розкішним кущем калини, що росте на садибі батьків Кобзаря, і спільне фото на згадку про незабутню зустріч.

Л. І. МЕТИК,
завідувач відділу музеїв
Національного заповідника
«Батьківщина Тараса Шевченка»

ПЕРШИЙ «МУЗЕЙНИЙ ДІАЛОГ» КИЇВЩИНИ

15 травня у місті Ржищеві на Київщині відбувся І обласний фестиваль музейних установ «Музейний діалог». У Ржищівському археолого-краєзнавчому музеї організовано рекламно-презентаційні виступи керівників і працівників музеїв Київської області.

Музеї не лише зберігають пам'ять про минуле, але й беруть активну участь у суспільному житті. Нині особливо актуальним є ознайомлення громадськості з подвигом воїнів, які захищають Україну на Донбасі. Цей подвиг музейники відображають в експозиції, а також беруть активну участь у допомозі героям. Наприклад, директор Тетіївського районного народного історико-краєзнавчого музею Лідія Черепинчук водночас обіймає посаду заступника голови громадської організації Волонтерська група «Тетіїв». Подвижницька діяльність Лідії Кирилівни відзначена багатьма нагородами.

Начальник управління культури-

ри, національностей та релігій Київської облдержадміністрації Ігор Золототерх нагородив учасників фестивалю грамотами. На подвір'ї музею відбувся концерт і виставка-продаж сувенірної продукції. Виконувачка обов'язків директора Ржищівського археолого-краєзнавчого музею Людмила Карпенко влаштувала для гостей прогулянку на моторних човнах до розташованого на острові Спасо-Преображенського храму.

Храм був споруджений у 1822 році в селі Гусинці. Після захоплення влади більшовиками його закрили і використовували як конюшню, потім як склад. Коли було створене Канівське водосховище, дніпровські води затопили Гусинці. Людей перед тим переселили. Церква опинилася на острові. В XXI столітті храм відновлено і тут знову проводяться богослужіння.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ,
директор Ірпінського історико-краєзнавчого музею

БОРЩІВСЬКА СОРОЧКА ОБ'ЄДНАЛА УКРАЇНУ

Цьогорічний День вишиванки в Тернопільській ОУНБ відбувся по особливому величю. Тернополяни та гості міста мали змогу ознайомитися з виставкою унікальних зразків Всеукраїнського вишивального проекту «Відродження борщівської сорочки». На ній були представлені фрагменти борщівських автентичних сорочок, які відтворили 24 майстрині з різних регіонів України.

Ведуча заходу, провідний бібліотекар Марія Гуменна зазначила, що для українця вишиванка – не просто одяг. Це щось особливе, особисте, святе. Це – наша історія, генетичний код і душа нашого народу.

Майя Юркевич, автор проекту, та Вікторія Кривоніс, майстер художньої вишивки, розповіли про ідею, роботу учасників проекту, ініційованого з метою відродження традицій борщівської сорочки. За основу мисткині взяли схеми деталей борщівських сорочок із книжки Людмили та Олексія Покусінських «Борщівська народна сорочка», які дослідили та відтворили самі автори. Відшиті зразки мандрують різними містами України. Зокрема, вже побували в Києві, Львові, Новій Каховці, Мелітополі.

Приємною несподіванкою для гостей заходу стала участь канад-

ських студентів із україномовної літньої школи Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, які захоплено розглядали та фотографували фрагменти вишивок. Також на виставці були присутні члени громадської організації Всеукраїнського університету третього віку «Справа Кольпіга в Україні».

Впродовж заходу лунали пісні та вірші, присвячені українській вишиванці, у виконанні тернопільської співачки Людмили Червінської та поетеси з Борщівщини Лесі Любарської.

Слова вдячності мисткиням за презентацію унікальних вишивок висловила заступник директора з наукової роботи та інформатизації нашої книгозбірні Галина Польова, котра була одягнута у вишиту сорочку, якій уже понад 150 років і яку вишивала прапрабабуся її чоловіка із села Вільхівці Борщівського району.

Борщівська вишивка надихнула Майю Юркевич на створення поезії, її вона прочитала під час заходу.

Тетяна КОВАЛЬКОВА, завідувачка
відділу міського абонементу
Тернопільської обласної
універсальної наукової бібліотеки

БАХМУТ – НАЙДАВНІШЕ МІСТО ДОНЕЧЧИНИ

Будь-який гість, що приїжджає до цього міста, одразу ж звертає увагу на велику кількість старовинних будівель...

Це не дивно, бо у Бахмуті їх чи не найбільше на Донеччині.

З 1705 р. у складі Азовської губернії була Бахмутська провінція. Потім до 1917 р. Бахмут був центром величезного за площею повіту імперії, у 1920-1932 рр. місто-центр Донецької губернії в межах сучасних Луганської та Донецької областей.

Вокзал, побудований у 1878 р. підприємцем С. І. Мамонтовим, зв'язав соляні копальні з усією Росією

Будинок Французова. Тут з 1983 р. розташовано Артемівський краєзнавчий музей, фонди якого налічують 40 тис. експонатів

У будівлі Азово-Донського банку з 1920 р. перебувало Управління концтаборів ЧК Донеччини

Тому й присутнє складне нашарування будівель різних епох та архітектурних стилів.

А ще відлуння буремних подій промислової революції після скасування кріпацтва, торговельного центру, політичних подій та постатей...

Майже кожна будівля «гуде голосами епох», час від часу змінювала своє призначення.

На жаль, ситуація зі збереженням цих нерухомих пам'яток історії та архітектури погана.

Ніби існував перелік пам'яток, який затвердила міська рада у 2002-2004 рр., але з нього волею міської влади почали зникати унікальні споруди, було різко зменшено їхню кількість.

Рік тому ГО «Бахмут український» провів круглий стіл у редакції газети «ПОДІЇ» та поставив свого роду ультиматум представникам виконкому – взятися за складання паспортів Державного реєстру відповідно до ЗУ «Про охорону культурної спадщини».

Перша жіноча гімназія. Була першим середнім навчальним закладом повіту. Її закінчила ліва есерка А. О. Камериста-Біценко

Кафедра історії архітектури ДонНАБА на чолі з кандидатом архітектури О. В. Губановим склала та затвердила у Мінкульті ОПОРНИЙ план історичного ареалу міста.

Бахмутська земська управа діяла з 1866 до 1917 рр. У березні 1917 р. тут уперше на Донеччині піднято синьо-жовтий прапор

Треба б починати діяти? Однак чиновники Бахмутського виконкому «загубили» анотацію на 500 сторінках та 14 карт... І продовжують зволікати...

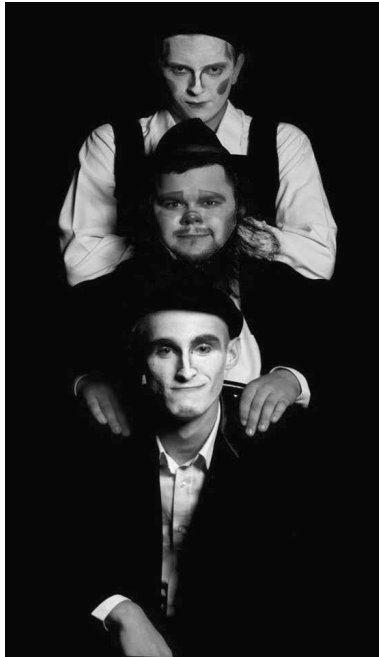
Звернення активістів до голови Донецької ОДА О. Куця, в.о. начальника облуправління культури А. Певної залишилися без жодної реакції...

Водночас міська рада розробляє проєкт програми туристичної привабливості Бахмута з фейковими «заходами».

Крім того, відбувається і кричуще ігнорування дуже важливих дат історії краю: 110-річчя земського музею, 95-річчя Окружного, 30-річчя відновлення міського музею, 110-річчя виникнення у Бахмуті скаутського руху, 85-річчя великого терору (у місті страчували ув'язнених НКВС з половини Сталінської області). Проігнорували також 150-річчя народження видатного письменника Миколи Чернявського. З цими датами пов'язані будівлі!

Сергій ТАТАРИНОВ, голова ДОО УТОПІК, к.і.н., доцент, заслужений працівник культури України

«КЛАСИКА СЬОГОДНІ»: ПОДОРОЖ СТОРІНКАМИ МІЖНАРОДНОГО ТЕАТРАЛЬНОГО ФЕСТИВАЛЮ

З 17 до 24 травня у маленькому східному містечку Кам'янському проходив XI Міжнародний театральний фестиваль «Класика сьогодні».

Організаторами цього масштабного за творчим розмахом та географією дійства виступили Кам'янська міська рада, управління культури, національностей і релігій Дніпропетровської обласної державної адміністрації, Національна спілка театральних діячів України та Академічний музично-драматичний театр ім. Л. Українки. Протягом дев'яти днів місто Прометея стало центром театального життя, де вирували шекспірівські пристрасті! Художній керівник фестивалю, заслужений діяч мистецтв України Сергій Чулков та директор фестивалю, заслужений діяч мистецтв України, заслужена артистка Казахстану Маргарита Кудіна зуміли перетворити фестиваль в унікальну культурну подію для всієї України. Окрім насиченої конкурсної програми, були проведені різножанрові майстер-класи. Засади Фізичного театру презентувала викладач Міжнародного університету світового театального досвіду Алія Макнамара (США); своєрідність роботи актора з предметом розкрив художній керівник Могильовського театру ляльок Ігор Казаков (Білорусь); традиційними для фестивалю стали практичні

уроки зі сценічного фехтування від заслуженого артиста України, провідного майстра сцени Національного академічного театру російської драми ім. Л. Українки – Олега Роевка.

Слід підкреслити, що склад міжнародного журі на цьогорічному фестивалі об'єднав професіоналів із різних театральних галузей. Головою журі виступила доктор мистецтвознавства, завідувач відділу театального мистецтва Центру досліджень білоруської культури, мови і літератури Національної академії наук Білорусі Вероніка Ярмолинська (Білорусь). До складу журі також увійшли: художній керівник Кутаїського театру ім. Л. Мєсхішвілі, засновник і художній керівник Телевізійного театру ім. Г. Гогечкорі, перший заступник голови Театрального товариства Грузії, викладач Державного університету театру ім. Ш. Руставелі Костянтин Абашидзе (Грузія), театральний критик, журналіст Литовського радіо, директор міжнародних театральних фестивалів «Atspindys», «Sankryža» Марія Танана (Литва) і два представники з України – театральний критик, драматург Юрій Ющенко (м. Одеса) та театрознавець, драматург Олена Жатько (м. Миколаїв).

17 травня після карнавальної ходи, що ознаменувала відкриття фестивалю, прихильникам Мельпомени була представлена перша вистава-мюзикл «Циганка Аза» від Кіровоградського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Кропивницького. Яскравий переказ класичної історії за твором М. Старицького в традиційному стилі виявився досить близьким та зрозумілим для більшості глядачів. Без натяку на епатаж чи сучасне переосмислення вистава виглядає виразно завдяки вокальним інтермедіям та хореографічним номерам. Органічна гра та внутрішня жвавість допомогли виконавиці головної ролі Олесі Бушмакіній здобути перемогу в номінації «Найкраща молода актриса».

На розсуд журі та кам'янчан були представлені дві моновистави. Трагедія «Антигона» у виконанні Біруте Мар з Литви задала високу професійну планку, до-

тягнутися до якої було не просто навіть визнаним корифеям сцени. Тому й не стала несподіванкою перемога актриси у номінації «Краща жіноча роль». Біруте Мар сміливо та тонко перевтілювалася у давньогрецьких персонажів, навиворіт вивернувши трагедію Софокла. Відеозображення хору із застиглим сумом у кожній зморшці, відкритим ротом та заплющеними очима надало виставі космічного розмаху, а класичній трагедії – сучасного звучання.

Друга моновистава «33-й (Кабаре)» від Бремнера Даті, представника театральної компанії з США – Big Empty Barn, була відзначена у спеціальній номінації «За актуальність театального висловлювання». Вистава розповідає про долю берлінського клубу «Ельдорадо», де у 1920-х роках збиралися представники нетрадиційної сексуальної орієнтації. Комік, Танцівниця, Співак-травесті – всі артисти трупи у виконанні одного Бремнера Даті. У постановці звучать пісні Вейля, Холландера, Кауарда. Окрім музичної складової, спектакль вражає нервово-загостреною, емоційною грою актора, ім'я якого давно відомо не тільки у США, а й у Великій Британії, Німеччині, Вірменії, а тепер і в Україні.

«Приборкання норавливої» від Драматичного театру ім. Є. Шанявського з польського містечка Плоцьк – приклад сучасної сміливої інтерпретації класичного твору. Легка та іронічна гра акторів, відсутність і натяку на архімасштабність шекспірівського слова. Енергетичний сплав, невидимий для ока, виник на сцені, допоміг колективу отримати диплом лауреата «За найяскраві-

ший акторський ансамбль». Паралельно не менш яскравою, але в іншій площині, стала постановка «Нострадамус» Чіатурського державного драматичного театру ім. А. Церетелі. Мультимедійна вистава за центуріями Мішеля де Нотрдама у постановці Мамука Церцвадзе та художниці Барбари Асламазашвілі розгорнула філософсько-притчеву розповідь, де головним стає не слово, а картинка, не актор, а творець-функція, не колір, а рух. Складний за задумом і водночас гіпноотичний за змістом спектакль здобув перемогу в номінації «Краща режисерська робота».

Лінію української класики продовжили вистави «Назар Стодоля» Харківського театру для дітей та юнацтва та «Гайдамаки» Донецького академічного обласного драматичного театру. Колектив з Маріуполя, відзначений у номінації «За пропаганду української класичної літератури», презентував, скоріше, не театральну виставу, а літературно-музичну композицію просвітницького формату. Заслужений артист України, виконавець ролі Хоми Кичатого був удостоєний спеціальної номінації «За вірність українській театральній традиції». Драма Т. Шевченка у версії харківського театру стала спробою синтезувати сучасність та минулість, закодувати на сцені символи і спробувати розповісти історію кохання Галі та Назара через напівказкову форму.

Кардинально іншу версію української класики презентував Академічний музично-драматичний театр ім. Л. Українки міста Кам'янського. Виконавці головних ролей у виставі «Украдене

щастя» зібрани нагороди у номінаціях: «Кращий молодий актор» (Руслан Куксенко за виконання ролі Михайла Гурмана), «Краща чоловіча роль» (Олександр Тарханов за виконання ролі Миколи Задорожного) та «Краща жіноча роль» (заслужена артистка України Марина Юрченко за виконання ролі Анни). Режисером та автором літературної адаптації п'єси виступив Лінас-Маріюс Зайкаускас. Намагаючись надати дійству метафоричності та хвилеподібного, вираженого темпоритмічного малюнку, режисер розділив сцену високим дерев'яним парканом, за яким проглядається «чорна воронка», що мимоволі притягує до себе та нібито щось шепоче. Микола вбиває свого суперника, як відає сюжет за І. Франком, але Анна бере провину на себе, сподіваючись, що тим самим врятує ще ненароджену дитину. Але Микола, не маючи сили простити себе та прийняти жертву дружини, закінчує життя самогубством.

Вільне трактування комедії Ж.-Б. Мольєра «Міщанин у дворянстві» від Одеського театру юного глядача ім. Ю. Олеші переносить усі події відомого твору в наші дні, у простір дивакуватої кондитерської. Одеська версія «високої комедії» гарантувала перемогу своїм акторам у номінаціях: «Краща чоловіча роль другого плану» – Віктор Радю (Дорант) та «Краща жіноча роль другого плану» – Алла Люшина (пані Журден).

Своєю чуттєвістю, щирістю та простотою запам'ятовується колектив Азербайджанського державного Гянджинського драматичного театру з виставою-спогадом «Хелладос» за оповіданням Н. Думбадзе. Справжнім відкриттям та творчим одкровенням стала робота двох акторів – Руслана Хусейнова і Мурада Мейфалієва, які отримали диплом «За кращий молодіжний дует». На сцені тихо та безмовно хитаються різні предмети – від акваріума до скрипки, й ось у такому ефемерному світі народжується історія про справжню дружбу між двома абсолютно різними й водночас близькими людьми. Гра на межі яскравої харизматичності та стриманого драматизму сповни-

ла постановку особливою ліричністю.

Іншою театральною мовою спробував переказати «Нотатки божевільного» Муніципальний театр Малтепе зі Стамбула. Від елементів японського театру й до спроби гри у психологічний театр – цей колектив надав повісті М. Гоголя особливої філософського переосмислення й здобув перемогу в номінації «За сміливість театральний експерименту».

Свої версії експериментальних робіт на фестивалі представили й колективи Дніпропетровського академічного обласного українського молодіжного театру з виставою-драмеди «#IGROKI» та Запорізького муніципального театру-лабораторії «VIE» з виставою-концертом «L'orchestra (Оркестр)». Спектаклі стали прикладом візуального театру, де зовнішня картинка переважає над словом. На противагу їм виступила сценічна версія трагедії «Моцарт та Сальєрі» від театральної майстерні Олега Роенка, приурочена до 220-річчя від дня народження О. Пушкіна.

Диплом лауреата у номінації «Гран-прі: краща вистава» на цьогорічному фестивалі вирушив до Національного академічного театру російської драми ім. Л. Українки. Авторами соціально-станової трагедії за твором затятого поборника свободи Ф. Шиллера «Підступність та кохання» виступили постановник Еліас Перріг та режисер – Алла Рибікова. Події пристрасної історії кохання розгортаються у дивному світі чи то у підвалах моргу, чи то у металевому місті майбутнього. Пронизана холодом та скутістю, сцена виштовхує героїв на арену бою з несправедливістю. І вони, теж холодні ззовні, але гарячі зсередини та сповнені жагою до щастя, вступають у сутичку, де перемагають ціною власного життя.

Географія XI Міжнародного театрального фестивалю «Класика сьогодні 2019» охопила сім країн – Україну, Литву, Польщу, США, Грузію, Азербайджан, Туреччину та п'ятнадцять вистав. Нагородження переможців, оплески, завіса... І знову маленьке містечко з норолливим характером чекає на гостей з усього світу, адже фестиваль «Класика сьогодні» – це оазис культурного життя не лише для Кам'янського, а й для всієї України.

Олена ЖАТЬКО,
театрознавець,
м. Миколаїв

Півроку чекали учасники V Міжнародного фестивалю комедійного мистецтва «ГаШоТю» на рішення суворого журі щодо кращої комедії в чотирьох номінаціях: короткометражна кінокомедія, оповідання, фоторобота і п'єса.

Тетяна ЩАСТІНА

Цього року фестиваль отримав міжнародну відзнаку – європейську «зірку якості» EFFE Label від Європейської фестивальної асоціації EFA. Автори з Азербайджану, Вірменії, Ізраїлю, США, України та інших країн надіслали свої роботи на цьогорічний конкурс.

Фестиваль проходить паралельно в трьох містах України. Урочисте відкриття відбулося у м. Березань Київської обл. Сюди з м. Запоріжжя приїхав заслужений художник і фотохудожник міжнародної федерації фотомистецтв EFAP, член Національної спілки фотохудожників України Володимир Мальцев. За перемогу в конкурсі фестивалю в номінації «Краща комедійна фоторобота» він отримав приз – організацію його персональної фотовиставки «Усмішка крізь об'єктив», на відкриття якої він і приїхав до м. Березань. Після цікавої й корисної творчої зустрічі зі справжнім майстром і письменником відбувся святковий концерт з піснями й гуморесками у виконанні театральної студії «Березилля» під керівництвом акторки й режисерки Альони Длугунович, а також інших талантів Березані.

На урочистому відкритті були й представники місцевої влади. Керуюча справами виконавчого комітету міської ради Надія Слухай у своїй промові наголосила на важливості проведення такого фестивалю в м. Березань і подякувала організаторам за підтримку місцевої творчої молоді.

На веселе завершення комедійного фестивалю в м. Березань – перегляд комедійних кінострічок учасників, що увійшли до Short List фестивалю – запросила всіх «господиня» Центру дозвілля Ольга Стадник, яка доклала чимало власних зусиль для організації заходів на вищому рівні.

Підтримала фестиваль і Київська обласна державна адміністрація. Наталія Остапенко, головний спеціаліст відділу культури, мистецтв, охорони культурної спадщини управління культу-

П'ЯТИЙ ЮВІЛЕЙНИЙ

ри, національностей та релігій, взяла найактивнішу участь в усіх заходах фестивалю в м. Березань і висловила свої враження щодо високого рівня його організації.

Наробив цьогоріч веселого шуму й Коломийський театр «Соломія» – офіційний представник і організатор фестивалю в м. Коломия Івано-Франківської області. Його художній керівник Мар'яна Кодіна-Іванович відкрила ювілейний фестиваль «ГаШоТю» комедійною прем'єрою за п'єсою «Портретист її Величності» Ігоря Юзюка, фіналіста фестивалю минулого року, яку взято до репертуару театру, режисер – Наталія Мостопалова-Гапчинська.

Не обійшлося в Коломиї і без подарунків до першого ювілею фестивалю. Народний театр поезії «Орфей» разом з народним ансамблем танцю «Сварга» подарували музичну комедію за мотивами М. Гоголя «Ніч перед Різдом», режисер-постановник – заслужений діяч мистецтв України Мирослава Воротняк, режисер – Ксенія Гарашук, сценографія – Оксана Сенюк.

Другий день фестивалю у м. Коломия розпочався презентацією комедійних фоторобіт, після чого відбулося сценічне читання трагікомедії фіналіста фестивалю Ігоря Юзюка «Asa Nisi Masa». А завершився V-й фестиваль «ГаШоТю» у м. Коломия переглядом комедійних стрічок фіналістів цього року.

Столиця прийняла фестивальну естафету сценічними втіленнями п'єс фіналістів: «Полювання на мисливця» Олександра Вітра і «Лелека» Лани Ра у виконанні театру «Міф», режисерка – Олександра Кравченко; «Мавпи» чернігівського автора Юрія Васюка представив «Театр між III колон», режисер – Дмитро Ходаківський, «Афера з приданим» Тетяни Щастіної, режисер – Сергій Поліщук і чорна комедія автора з Кіровоградщини Олександра Куманського «Циніки», режисерка – Ольга Анненко.

Крім того, протягом фестивалю відбулися майстер-класи, на які завжди чекають професіонали сфери мистецтва. Цього року власним досвідом ділилися: Олександр Володарський, письменник-гуморист і драматург, який поміркував разом з учасниками заходу про те, як писати смішно. А також сценарист, драматург, член правління Гільдії сценаристів України Олексій Комаровський розповів власні секрети продажу сценаріїв та п'єс.

Завершився V Міжнародний фестиваль комедійного мистецтва «ГаШоТю» в Будинку кіно м. Київ. День був насичений кіномистецькими подіями, після чого відбулася церемонія нагородження переможців фестивалю, на яку учасники чекали півроку. Але перед тим глядачі побачили музичну відеопрезентацію комедійних фоторобіт учасників фестивалю,

а в рамках програми підтримки молодих режисерів відбулася демонстрація фільму випускника КНУТКіТ ім. І. Карпенка-Карого Маркіяна Мірошниченка «Робота режисера з актором в кінокомедії». Йшла довга дискусія навколо комедійного жанру, народжена переглянутим фільмом. Модератором дискусії був режисер, драматург, актор Олександр Мірошниченко, який став одним із героїв цього кінодослідження.

Ще одним пунктом програми підтримки молодих режисерів стала презентація жанру абстрактного коміксу «Тіні чорного сонця» талановитою художницею, студенткою КНУТКіТ ім. І. Карпенка-Карого Іриною Біленко. Оскільки це новий і досить цікавий жанр, то в глядачів виникло багато запитань, на які Ірина дала професійні відповіді.

Вечері розпочалася демонстрація короткометражних кінокомедій фіналістів Фестивалю-2019. Після кожної картини глядачі спілкувалися з представниками знімальних груп, які приїхали на фестиваль. Серед них були кінорежисери Павло Остріков, Ірина Юрченко, Володимир Павелко та інші.

На церемонії нагородження оголосили переможців ювілейного Міжнародного фестивалю комедійного мистецтва «ГаШоТю». В номінації «Краща комедійна короткометражна кінокомедія» кращим визнано фільм Павла Острікова «Golden Love», який посів друге місце. Першого місця журі не надало нікому. Крім того, з нагоди ювілею фестивалю в кожній номінації було обрано «Кращу комедію 5-річчя».

За п'ять років на фестивалі відбулося більше 20 сценічних втілень за кращими п'єсами сучасних драматургів. Чотири з них взято до репертуарів театрів. Близько 30 короткометражних кінокомедій глядачі побачили на великих екранах країни. Відбулося п'ять авторських фотовиставок робіт лауреатів фестивалю.

Фестиваль покликаний підтримати найскладніший жанр – комедійний, та показати, що комедія супроводжує нас скрізь – як у житті, так і в мистецтві. У кіно – це кінокомедія, в театрі – комедійні п'єси, у фотомистецтві – фотороботи комедійного жанру. Відібраний авторитетним журі матеріал демонструється в різних регіонах України.

Цієї весни згадуємо Параску Василівну Королюк, у народі – бабу Параску, символ нашого першого Майдану та Помаранчевої революції, події якої принесли їй Славу.

Ольга ПУГАЧ

У травні їй виповнилося б 80 років. Проста українська жінка з Тернопілля, вона була нагороджена Почесним знаком «Гвардія Революції» та Орденом княгині Ольги III ст. У 2010 році Параска Королюк увійшла в ТОП-100 найвідоміших жінок України.

Параска Василівна, буваючи у Києві, часто заходила в «Просвіту», бо це ж практично на Майдані, тож ми з нею були знайомі. Цікавими є ще не видані «Спогади» Параски Василівни, рукопис яких був мені надісланий однією з її доньок. З усього того постає спокуса та обов'язок розповісти про непересічну українку, жінку-трудівницю, пристрасного борця за кращу Україну.

Про своє раннє дитинство Параска Королюк у «Спогадах» писала так: «Я народилася (3 травня 1939 р.) в Тернопільській обл. Заліщецький р-н. с. Комлівці. Мати моя походженням з с. Садки. Сім'я їхня складалася із 6 чоловік. Мамин Тато називався Тимко, а Бябця – Параска».

Життя Параски Королюк, життя звичайних людей наших західноукраїнських областей стане зрозумілішим, якщо поцікавитися, зокрема, історією Тернопільщини, частини Галичини, підпорядкування якої протягом ХХ сторіччя змінювалося п'ять разів. Тернопільщина — найбільш україномовна область в Україні, 98,8% населення визнали своєю

Такою була Параска Королюк на колгоспній Дошці пошани в с. Садки

рідною мовою українську. Її населяють переважно українці, яких за переписом 2001 року – 97,8%. Серед національних меншин – білоруси, євреї, молдавани, поляки.

Східний кордон області проходить по річці Збруч. До 1939 р. ці землі входили до складу Речі Посполитої. Під час голоду в Радянській Україні у 1932-1933 рр. на Тернопільщині збирали кошти та продовольство для порятунку братів-українців за Збручем. Серед ініціаторів та організаторів були священники, «Просвіта», ОУН, «Союз українок» та ін.

У вересні 1939 р. між Німеччиною і СРСР було укладено пакт Молотова-Ріббентропа. Сталін і Гітлер тоді були спільниками, і війну вони розпочали з поділу Польщі. Тернопільщина у ході бойових дій була захоплена радянськими військами. Про цю війну є згадка і в «Спогадах»: «Тато мій, Королюк Василь, – розказувала мені бабця, Татова Мама, – працював у польських панів на фільварку (господарство) і простудив голову і помер у війну. Відвезли його на фірі до Львова і звідти вже не могли привезти і там похова-

ЇЇ ПРАВДА

ли, бо то вже була війна. Як Тато помер, мені було в той час півтора року, я лишилася сиротою без Тата і був голод і холод».

З приходом на ці землі радянської влади розпочалися репресії та переслідування, передусім, членів ОУН, інтелігенції та духівництва, саме тих верств, що організовували допомогу українцям під час голоду в Радянській Україні. З 1939 до 1941 року органами НКВС на Галичині було заарештовано більше 5 тис. членів і симпатиків ОУН.

1941 рік, війна. Горять села. Родина Королюків переїздить з села до села – Садки, Дорогощівка, Слобідка, Кошлівці, Комлівці – шукали, щоб спокійніше і куди німець не зайшов, були й такі села.

Німці влаштували облави, вивозили людей до Німеччини. Їхню сім'ю врятувало те, що мати – інвалід, складно евакуувати. Як відомо, було німцям діло і до євреїв, кількість яких на Тернопіллі за роки війни зменшилася майже у сто разів.

У 1944 р. німці пішли, а в село увійшла Червона армія. Продовжилися репресії, тепер воювали з бандерівцями: «Наслав Сталін своїх енкаведистів, аби ловити цих хлопчаків по лісах, шукали по хатах, ямах, по сараях. Убивали винних і невинних, їхніх родичів нищили і судили на 25 років. Ішли і вдень у хати, і вночі, не давали спати, вривалися, штиками у землю шарили, і під постіль, і усюди шнирили. Наші українці не їхали у Москву вбивати, але з Москви їхали в Україну вбивати наших. Страшно описувати те, що відбувалося на моїх очах. Отакі були Московські Мордубойці!».

У ті роки мама Параски переходила у себе, щоб запобігти вивезенню на Сибір, трирічну сусідську дівчинку, Марусю Грицик, та її менших братиків. Ці діти виростили разом з Парасею і стали як рідні родині Королюків.

Прийшла у села і колективізація: «Ніхто не хотів писатися до колгоспу. Там не мож нічо заробити. Одні трудодні-палічки ставили, а на них ніхто нічого не платив ні грошима, ні зерном». Оргзаходи були вжиті і до дідуся, на якому трималася родина: «Дідусь мав корову, коня, плуг орати город, воза, борони. Все забрали москалі, як прийшли на Україну.

Пишуть до колгоспу і все забирають, хто що мав». Попали до в'язниці Мама й сусідка, бо «пішли вжати серпом колосків на (бувшому своєму) полі, щоб змолоти на жорнах на якусь кашу». Дали їм відкритим судом по 5 років, та маму, як інваліда, випустили через місяць.

І бандерівців, і «куркулів» вивозили на Сибір, на Донбас, у різні точки: «Гонять їх, як собак, везли у вагонах-товарняках босих, наглих, пищали як миши і даже умирали у вагонах. Розказувала мені моя Мати, що не мож було дивитися на ті муки. Їсти не було що, виживали люди як могли, а то умирали, пухли з голоду. Живи як хочеш, тікай куди можеш».

Репресії та політичні арешти тривали на Тернопільщині до 1965 року, але ще й у 1973 році, коли на День Соборності в Чорткові хлопці вивісили синьо-жовті прапори, то потрапили до буцагарень.

У 1946-му відкрились школи. Парася дуже хотіла в школу, бо мама її не вмала ні читати, ні писати, бо, говорила, шкіл не було. «Но гроші, якби були, то вона

Параска Королюк у юності

вмала рахувати, но їх не було». Перші гроші її мати (1907 р.н.), як інвалід, отримала аж за Брежнева (після 1966 р.) – «почали давати 5-7 рублів, і говорять, як колись було добре жити! Ні, це не правда».

В перший клас Парасю відвів дідусь, мати хворіла. У школі всі діти ходили в один клас – від 7 до 11 літ. «Іду до школи, ні ручок, ні книжок, ні зошитів, ніякої сумки, а чорнила робили з бузини. Перо до палички прив'язали і босяком до школи! І усі діти так ходили. Ні одежі не було, ні вбратися, ні пе-

Весільне фото

№ 1

Я Параска Василівна Королюк.
Народилася я в Тернопільській обл.
Заліщецький р-н. с. Комлівці, Садки
село Дорогощівка, в якому я живу
в даний час. Мати моя із походження
с Садки де вона народилася. Сім'я їхня
складалася із 6 чоловік. Мамин Тато
називався Тимко, Бабця Параска.
Домашня фамілія по Татові мої
Мамин була Віктар Танна Тимківна.
Перша дочка, називалася Танна померла
а потім народилася ще дочка, яку
теж назвали Танна це була моя
Мама, їх було живих три: Танна, і
Софія, і Марія. Одна вийшла заміж
у село, Слобідка, а Мама моя у село
Комлівці. А третя Марія вийшла
у Організм, тому що вона росла а
зуби в пилку не росли і їй у 18 років від-
правили якимсь судобами щоб

Перша сторінка рукопису П. Королюк

На святі Івана Купайла в Макошині.
Віночки дівчатам плела Параска Королюк. 2007 рік

У подвір'ї над Десною. Макошине, червень 2007 року

ревратися, в що? Яка була бідно-та, боже, ні описати, ні розказати не мож». Як випав сніг, то взув дідусь Парасю у свої чоботи. До школи дійшла, назад іти не може. Нога маленька, а чоботи великі, понатирала ноги, пече, болить. Сіла та й плаче, а сусідка саме з річки коноплі несла, висадила дівчинку на коноплі та й принесла додому, ще й діда насварила. Відклася школа до весни.

Прохарчуватися було важко. «Ні їсти нема що, ні пити. Щоб щось з кропиви чи з лободи зварити, то не було чим посолити, тож по сіль ходили 30-50 км. По воду ходили більш як півкілометра, несли на коромислі. Літом ще добре, а зимою, як упадеш, то поб'еш і коліна, і відра. Щоб грубу запалити, шукали камінчики

сині, щоб викресати вогню, а від нього по хатах вуглики розносили. Не було й мила. А голод продовжується і їсти хочеться, а до школи йти не хочу. Як була пословиця: «Ситий голодного не знає, куди ходить – все співає». З чого така біда? Війна, переслідування та нищення людей, висилки. Лишилися старі, малі та інваліди. В хатах холодно, в хлівах порожньо, лани не твої. «Біда ноги має, туди-сюди повертає».

Як було Парасці десь років 12, було їй вже не до школи, пішла працювати. Садити посадку в лісі, тим заробляли дрова на літо й на зиму. «Накопаємося тих ямок як садимо, увечері несемо на собі з півтора кілометри оберемок дров, тож нічого вже не хотілося, бо сили добрячої не було».

Пасла колгоспні телята, а потім пішла дояркою. Дуже важка була праця коло корів. Півтора кілометри йти на ферму, вставала о 2 годині ночі. «Пійло носили коровам – по 18 відер три рази в день, а як хочеш літру молока взяти додому, то не знаєш, де те молоко заховати, бо судили за все». «А ще в загрузку давали дояркам: тютюн посапай, виламай, посуши, поскладай, здай ще й буряки сапай, бараболі, кукурудзу. Прийдеш додому, падаєш як мертва».

Заміж Параска Королюк вийшла у Харківській області, де працювала дояркою. Народила трьох дочок. Чоловік помер рано. Мати допомагала з дітьми, а у неї – заробітки! Поїхала в Архангельську область на заготівлю лісу. Сіньга – Єменьга – Борове – Томська обл. – Білий Яр – Красний Яр... За три роки заробила на хату. Привезла за три рази 70 кубів лісу, потім із Томська привезла вагон лісу старшій дочці на хату. Десять років пропрацювала в Казахстані, привозила гроші, зерно. «Но я не спала ніч і день, я спала 2-3 години в сутки і кров із носу йшла».

З Казахстану Параска Василівна повернулася, «як розпалася Росія з Україною». Зі «Спогадів»: «Як була у Казахстані, там не було різниці між казахом, українцем, чеченцем, турком, євреєм, бо ми – діти одного Ісуса Христа. Всі люди люблять свою націю, і всі люди люблять свої традиції».

І, підсумовуючи своє життя: «Боже, як тяжко мені було жити до цих років. Дожила скоро 70 років, а я не нажилася, лиш намучи-

Параска Королюк під час Помаранчевої революції

лася. Яка несправедливість! Як є пословиця: «Ні в Церкві вбраний, ні в корчмі п'яний (чи п'яна)». Така моя нещасна доля. Але я дякую Богові, що дав пережити все і перенести страшні муки, і дожити до старших років. І відстоювати Нашу Україну, Народ».

Якось, уже будучи народною героїнею, Параска Василівна гостювала у мене в Макошині, що на Менщині. Її радо вітали в сім'ях, у сільраді накрили столи! До свята Івана Купайла вона сплела кілька чудових купальських вінків, які подарувала місцевим дівчаткам. Зателефонувавши надвечір найменшій з доньок, вона захоплено оповідала: «Марічко! Я так далеко заїхала! Це село Макошине, десь на півночі». Звертаючись до мене: «Де то воно є?» – «Це аж Чернігівська область! Й-ой, Марічко, аби ти бачила, які тут люди хороші, вони такі самі, як і в нас! А як вони Івана святкують! У нас так, певно, святкували, хіба як мої батьки ще молодими були!».

На макошинському подвір'ї на вугіллі доходив святковий шашлик, сільські хлопчачки, угледівши нашу гостю через паркан, прибігали сфотографуватися з легендарною Бабою Параскою, щиро радіючи такій можливості, а дорослі односельці долучались до бесіди.

Вона не була більш простодушною, ніж лицар Дон Кіхот з Ламанчі, який є лідером прихильності європейської читацької аудиторії. Що мав ідальго? Спис, старовинний щит, вірного друга та шкапу Росинанта.

Параска Королюк мала щирих побратимів по боротьбі, віру в мудрість нових народних поводирів, а в руках у неї був рупор – рупор Ї Правди! «І я думаю, що ми і тепер тяжких ворогів переживем!».

У 2017 р. у Тернополі вийшла книжка Г. Рибцунік «Сходження», присвячена Парасці Королюк.

П. Королюк, О. Пугач, Р. Михайленко, Макошине, 2007 рік.

ХРИСТІЯНСТВО НА РУСІ ДО ВОЛОДИМИРОВА ХРЕЩЕННЯ: 1160 РОКІВ

Закінчення. Початок у №18-20

ЗА ЧАСІВ КНЯЗЯ ІГОРЯ ТА СВ. ОЛЬГИ

Враховуючи вже традиційні і досить укорінені впливи християнства в києворуських землях, і зокрема в Києві, немає нічого дивного, що за швидкої асиміляції нові аристократичні кола столиці почали проявляти тягіння і до розповсюджені тут «нової релігії».

Як свідчить початковий літопис, уже в 944 р., після чергового військового походу на Візантію, наступник Олега – князь Ігор приймає в Києві грецьких послів. І що найцікавіше, під час укладення мирної угоди частина руської дружини вже відкрито клялась виконувати його «церквою св. Іллі» та «чесним хрестом», а «нехрещена русь» клялась зброєю та «обручами», причому в самій угоді русини записали, що відступники від клятви будуть прокляті «від Бога і від Перуна». Після укладення угоди сам Ігор з «поганою Руссю» клявся на пагорбі, де стояв бовдур варязького «бога війни» Перуна, а християнська Русь ходила на клятву до церкви св. Іллі на Подолі, де був соборний храм. Згідно з цими літописними свідченнями складається враження «рівноправності» язичницької і християнської громад у Києві 40-х рр. X ст. Це підтверджують і археологічні дослідження тогочасних поховань у Києві, Гніздеві, Тимереві, де християнські й язичницькі обряди суміщувались у межах не лише одного цвинтаря, але навіть і одного поховання. Згадування ж у літописі церкви св. Іллі як «соборної» дає підстави стверджувати, що вона була не єдиною, а головною, кафедральною серед численних київських православних храмів, або навіть резиденцією православного єпископа Києва.

Проф. І. Огієнко зазначає, що за правління у Києві князя Ігоря «ціла партія при княжому дворі була християнською», яка була не лише рівноправною стороною, але й подекуди переважала у змаганнях за впливи. «Охреще-

Артур ОРЛЬОНОВ. «Святий Оскольд»

на Русь у договорі пишеться першою, а неохрещена згадується другою, а до того про цю неохрещену Русь в акті говориться навіть з певною погордою».

На думку історика Є. Голубинського, пов'язано це було з тим, що за володарювання князя Ігоря християни переважали язичників не лише духовно, морально і культурно, а й у значенні політичної ваги в державі. «Таємним християнином» він вважав і самого Ігоря. Таку ж думку обстоює і проф. І. Огієнко: «Нічого неможливого немає в припущенні, що князь Ігор, не маючи змоги з державних поглядів стати відкритим християнином, усе-таки був хри-

стіянином потаємним; цим би й оправдувалася та велика його терпимість, яку він виявляє до християн». «Ігор, – слушно зауважує на такі твердження акад. П. Толочко, – безперечно, співчував новій вірі, без чого її успіхи були б неможливі, але сам все ж таки лишався язичником». Як би там не було, але незаперечним лишається той факт, що він шанував або, бодай, толерував віру своїх підданих-християн і не забороняв поширенню християнства в державі.

Існування впливової християнської громади в Києві та загалом у державі за часів Ігоря, як і кафедрального храму св. Іллі на

Подолі, деяким дослідникам дає підстави припускати офіційне відновлення діяльності початкової Києво-Руської митрополії. Писемні джерела не повідомляють про те, хто саме у цей час очолював Київську Церкву і чи взагалі її хтось очолював, але, як вважає П. Толочко, навряд чи в цьому можна сумніватися. «Можливо, – пише він, – що місцем єпископської (чи митрополічної) кафедри і була подільська соборна церква св. Іллі».

Тож не дивно, що на момент правління в Києво-Руській Державі княгині Ольги (945-969) київська знать уже була поділена на дві впливові партії: язичницьку та християнську, до якої невдовзі (близько 946 р.) відкрито долучилась і княгиня. Згідно з літописними джерелами вона у власних володіннях та помістях поскидала язичницьких бовдурів, відкривала молільні та церкви, активно залучала вчених християнських місіонерів та священників.

Цікаві спостереження щодо цього періоду наводить історик В. Рожко, який вважає, що у цей час «частина учнів Св. Мефодія з Велико-Моравської митрополії по її розгрому перейшла на Волинь. Маємо історичні докази того, що, рятуючись від переслідувань німецького духовенства, велика частина учнів і вірних по тому погрому в Моравії опинилась аж у Києві і тут поповнила засновану свв. Кирилом і Мефодієм Свято-Іллінську християнську громаду... Шлях цих гнаних до Києва лягав через Волинь по Бугу, Прип'яті до Дніпра, тому наша волинська земля була тією складовою ланкою, яка єднала християнський захід з язичним сходом давньої Русі».

Незважаючи на те, що номінальним главою держави був молодий княжич Святослав Ігорович, княгиня Ольга – владна і сильна особистість – фактично відсторонила його від реальної влади в державі. В літературі навіть зустрічається думка, що хрещення Ольги, по суті, означало друге хрещення Русі, адже не могло бути такого становища, коли глава держави був би християнином, а його країна лишалась би язичницькою. Під-

твердженням такої думки може слугувати налагодження Ольгою дипломатичних відносин з двома наймогутнішими християнськими імперіями Європи – Візантією та Німеччиною. В. М. Татищев та митр. Макарій (Булгаков), посилаючись на Іоакимівський літопис, говорять навіть про заснування Ольгою київського Софійського собору. Підтвердженням цього є запис, вміщений в одному з «Апостолів» XIV ст. У ньому вказується, що освячення храму Святої Софії відбулось у 952 р. «Багатьом дослідникам, – пише П. Толочко, – які відносили хрещення Ольги до 957 р., це свідчення здавалося сумнівним, але в світлі нових досліджень воно таким не виглядає». Цікаву гіпотезу щодо періоду правління св. кн. Ольги висловлює і проф. П. Курінний. На його думку, центральний духовний осередок відроджуваної Києво-Руської Церкви розташовувався у Вишгороді, під Києвом, в якому були монастир та школи, де готували руських православних місіонерів і священників для всієї держави.

Із західноєвропейських хронік відомо, що зі встановленням Ольгою дипломатичних відносин з Західно-Римською (Німецькою) імперією німецький цісар Оттон I послав на Русь у складі дипломатичного посольства власних місіонерів на чолі з католицьким єпископом Адальбертом, колишнім ченцем з монастиря св. Максиміана в Трієрі. Прибувши до Києва 962 року, невдовзі по тому він змушений був тікати з Русі. По поверненні до Німеччини Адальберт нарікав, що його в Києві не прийняли... Цей факт укотре засвідчує, що на Русі поширення мало лише східне християнство, а загравання княгині Ольги із Заходом – це намагання, за зразком болгарського кагана Бориса (852-889), унезалежити власну національну Церкву і державу від впливів Візантії.

Саме цим, напевно, можна пояснити невдоволення Ольги її прийомом у Царгороді року 955. В книзі візантійського імператора Костянтина Багрянородного (912-959) «Про управління державою» детально описуються урочисті церемонії прийому

володарки Русі при імператорському дворі. Ользі була виявлена честь як християнському монархові союзної держави, яку не трактували як язичницьку: княгиню було запрошено до цісарської трапези, за цісарський стіл, де вона сиділа разом з імператором та його родиною, чого стосовно варварів-язичників не допускалося. З цього виходить, що на момент приїзду до Константинополя Ольга вже давно (бодай з 946 р.) була християнкою. Але, незважаючи на виявлену шану, Ольга все одно залишилась невдоволеною, і наступного року, коли до Києва прибуло посольство від імператора, вона прийняла його досить прохолодно. Причиною такої поведінки «королеви русинів» могли бути переговори з імператором Костянтином, в яких вони не дійшли згоди. Деякі дослідники припускають, що суперечка могла виникнути навколо статусу Київської Церкви і намагань Ольги, за зразком Болгарії, одержати церковну автокефалію, адже лише за цієї умови Ольга могла б добитися визнання з боку Візантії повної незалежності Києво-Руської Держави як повноправного союзника, а не васала, а також одержати, за візантійською традицією, право титулуватися «православною царицею – помазанкою Божою». Незважаючи на невдачу у справі автокефалії Київської Церкви, княгиня Ольга не відвернулася від Східного Православ'я, як це безпідставно намагалися довести деякі католицькі та німецькі історики, і все одно продовжувала ревно поширювати його насіння на неосяжних просторах Київської Русі.

Докладаючи чималих зусиль до нової охристиянізації Русі, княгиня Ольга намагалась повернути до істинної віри і свого сина – князя Святослава, але марно. Він залишався переконаним язичником.

ПРОТИСТОЯННЯ ХРИСТІЯН І ЯЗИЧНИКІВ ЗА ЧАСІВ ПРАВЛІННЯ СВЯТОСЛАВА, ЯРОПОЛКА І ВОЛОДИМИРА

Після смерті княгині Ольги у 969 році в Києві до влади знову приходять язичницька партія на чолі із сином Ольги князем Святославом. Знову гору захопила тенденція нетерпимості до християнського віровчення, було зруйновано чимало храмів (зо-

крема, Іоакимівський літопис повідомляє про зруйнування церкви св. Миколи на Оскольдовій могилі, збудованої за Київським Синописом та Твірським літописом саме св. кн. Ольгою). Окрім цього, Святослав розпочинає війни з головними «експортерами» християнства на Русі – Візантією та Болгарією.

У цей період Києво-Руська Церква має цілий сонм перемучеників християнських, від язичників убійних. Як повідомляє Іоакимівський літопис, «дьявол взяте сердца вельмож нечестивых, начата клеветати на христианы, сущия в воинстве, якобы сие падение вой (порадка армії Святослава у війни з Візантією в 972 р., – Авт.) приключилось от прогневания лжебогов их христианами. Он же (Святослав, – Авт.) толико разсвирепе, яко и единого брата своего Улеба не пощаде, но, разными муками томя, убиваше. Они же (хрещені руси, – Авт.) с радостию на мучение идяху, а веры христовы отрещися и идолом поклонитися не хотяху... Он же видя их непокорение, наипаче на презвитеры яряся, якобы тии (православні священники, – Авт.) чарованием неким людем отвращают и в веру их утверждають, посла в Киев, повеле храмы христиан разорити и сожещи. И сам вскоре поиде, хотя вся христианы изгубити».

Російський історик В. Татищев (1686-1750) називає князя Гліба нарівні з Оскольдом перемучеником християнським: «Его же (Оскольда, – Авт.) можно за первого мученика Руси почитать, как и Улеб, брат Святослава, кои от неведения истории забыты и в святцы не внесены».

Таким чином, мучеництво і князя Оскольда, і князя Гліба, й інших русинів-християн, що прийняли смерть від язичників, є тим фундаментом, на якому поставала духовна будівля Святої Київської Русі.

Варто відзначити, що Святослав тривалий час майже не приділяв уваги внутрішнім справам у Київській Русі, завдяки чому християнство тут певний час продовжувало мати впливи. Зайнятий військовими походами та будівництвом на території захопленої ним Дунайської Болгарії нового центру слов'янської імперії, а також зваблений мрією підпорядкувати собі Царгород, він майже ніколи не бував у Києві. За відсутності Святослава Києвом порядкував його старший син Ярополк,

який з ранніх літ виховувався бабусею Ольгою та матір'ю-грекинею в християнському дусі. Тому після загибелі Святослава в 972 році Ярополк, який став Великим князем Київським, знову поновив усі привілеї християн, а сам очолив тепер уже правлячу християнську партію. На порядок денний ставилося навіть офіційне хрещення Ярополка та запровадження християнства державною релігією Русі. Однак цим планам зашкодило повернення до Києва залишків Святославового війська, ватажки якого ще під час «сидіння» на острові Буяні (суч. Березань) перебили у своєму стані усіх воїнів-християн, навіть двоюрідного брата Святослава – християнина Гліба.

На думку Л. М. Гумільова, напад на них печенігів під час повернення з невдалого походу на Візантію і вбивство Святослава сталися не без сприяння Ярополка, який після різанини на острові та винищення у війську всіх русинів-християн відмовився допомагати батькові. Причиною таких дій Ярополка, як вважає митр. Макарій (Булгаков), стало повеління Святослава зруйнувати в Києві всі церкви та винищити саме ім'я християн, а також погроза прибути задля здійснення цих намірів до Києва й самому. Отже, не дивно, що невдовзі язичницькі реваншисти вчинили спробу нового повстання.

Язичницька антихристиянська реакція намагалась призупинити та викоринити на Русі християнські культурні й релігійні впливи. Як слушно зауважує проф. А. Карташев, натомість вони знову підняли Святославове гасло – під зверхністю «прабатьківських богів» заволодіти Царгородом, його цінностями й багатствами. Тому на протигагу Ярополкові язичниками був запрошений молодший позашлюбний син Святослава (від матері-русинки), переконаний грекофоб Володимир Новгородський, що відзначився своєю хоробрістю і завзяттям ще під час балканських авантур батька. Як свого часу Олег під язичницькими прапорами захопив трон Київського князя Оскольда, що прийняв грецьке християнство, так і тепер історія знову повторювалася. Ярополк у Києві не встояв проти язичницьких слов'яно-варязьких армій Володимира і наприкінці 978 – поч. 979 років у результаті зради власних дружинників був розбитий та страчений за наказом рідно-

го брата-язичника. Як зазначає А. Карташев, «Володимир заволодів і трон, і жінкою вбитого ним брата – християнкою. Знову почалось шаленство язичницької реакції».

Першими заходами Володимира після знищення християнських громад Києва та інших давньоруських міст стали спроби реформувати за зразком Християнської Церкви напівмертвий культ язичницьких богів, створити певну ієрархічну систему. У цей час стають більш поширеними людські жертвоприношення. Так, із давньоруських джерел відомо, як київські язичники намагалися принести в жертву своїм богам одну з київських християнських родин – отрока Івана та батька його Федора (пам'ять їх 12 червня/25 липня). Вони були вбиті на честь «національних богів». І хоча вибір на цих святих київських мучеників випав за «жеробом», однак навряд чи можна думати, що це було лише випадковістю... Визначний наш святий митр. Димитрій (Туптало) Ростовський у житії Володимира Великого повідомляє, що того часу він наказав силоміць приводити на поклоніння язичницьким бовдурам усіх християн і тих, хто не підкорявся його волі, віддавав на смерть. На переконання Макарія Булгакова, у зв'язку із цим багато хто з київських християн змушені були приховувати свою віру, інші тікали з Києва, а треті знову наvertsались до язичницького нечестя. Між тим, зауважує св. Димитрій (Туптало), язичники, користуючись опікою та підтримкою Великого князя, зруйнували в Києві всі християнські церкви.

На підтвердження достовірності свідостів про руйнування язичниками християнських храмів у Києві, акад. Б. Рибак, серед іншого, звертає увагу на те, що «постамент ідолів київських язичницьких богів, поставлений у самому центрі княжого Києва, був вимощений плінфою й фресками християнського храму, зруйнованого до 980 року».

Як слушно зауважував з цього приводу А. Карташов, «здавалось, що малокультурна, напівфінська новгородська провінція Київської Русі релігійно перемогла столичний, охристиянізований та висококультурний Київ. Однак ця штучна перемога відсталіх провінціалів виявилась безсилою змінити владний хід історії», напрям якої було оста-

точно визначено іще свв. рівноапостольними братами Кирилом і Мефодієм та першим мучеником Руським за віру Христову, блаженним князем Оскольдом-Миколаєм Київським. Тож невдовзі вже й сам Великий князь Володимир, подібно наверхненню Савла на Павла, під впливом міцно укорінених у Київській землі ще з часів князя Оскольда християнських традицій, приймає хрещення й офіційно утверджує православне християнство державною релігією, здійснивши й заповітну мрію багатьох своїх попередників-християн – остаточне Хрещення всієї Київської Русі.

P.S. Серед гіпотез щодо Київської митрополії IX ст. заслуговує на увагу припущення, що знамените літописне висловлювання Олега відносно Києва як «матері городов руських» має пряме відношення саме до статусу Києва як митрополії часів князя Оскольда. Цю думку висловлював іще в кін. XIX – поч. XX ст. «патріарх вітчизняного слов'янознавства» акад. В. І. Ламанський, а в наш час архімандрит Макарій (Веретенніков), С. В. Цветков та інші. Той факт, що стольне місто і його ім'я чоловічого роду асоціюється у Олега з жіночим началом – матір'ю, серед численних дослідників викликає подиви не одне століття. Здавалось б, логічніше було допустити, що столичний Київ стане батьком руським містам. Відповідь на це запитання можна отримати, якщо врахувати, що Русь була вже хрещена і що Київ уже мав на цей час статус митрополії. Як зазначав іще акад. В. І. Ламанський, дослівний переклад давньогрецького слова митрополія (μῆτροπόλις) якраз і означає материнське місто: (μῆτηρ / мітер = мати) (πόλις / поліс = місто). Тому можна припустити, що автор «Повісті временних літ» у уста Олега вклав наявну і до нього традицію вважати Київ митрополією, тобто материнським містом і духовним центром країни. Більше того, не можна виключати, що ці слова спочатку могли належати не Олегу, а першому київському князеві-християнинові Оскольду, але в результаті редагування літописів з боку князівських цензорів у XII ст. (т.зв. Мстиславівська редакція 1118 р.) події тих років з'явилися в дещо іншому світлі.

Сергій ШУМИЛО,
директор Міжнародного
інституту афонської спадщини,
м.Київ

ДМИТРО ГОЛОВКО: «ПІСКИ – ЦЕ МІЙ ВСЕСВІТ!»

Дуже тепле, зворушливе свято відбулося в Бобровицькій центральній районній бібліотеці – відомого українського письменника, земляка Дмитра Андрійовича Головка урочисто нагородили Міжнародною літературною премією імені Григорія Сковороди «Сад божественних пісень».

Сергій ДЗЮБА

Відзнака – вагома, серед її лауреатів – Герої України Юрій Мушкетик та Іван Дзюба, Шевченківські лауреати Микола Жулинський, Валерій Шевчук, Володимир Дрозд, Леонід Горlach, всесвітньо відомий кінорежисер Кшиштоф Зануссі та видатні люди з понад 30 держав.

На святі я представляв Академію й обласну газету «Чернігівщина», тож із великим задоволенням, від душі вручив нагороду Дмитрові Андрійовичу. Адже це – честь і для мене! Дмитро Головка – класик української літератури, надзвичайно обдарований і шляхетний добродій, душа якого одягнена в нашу українську вишиванку. Багато доброго він зробив і для свого

мальовничого села Піски, в якому народився, рідної Бобровищини, Придесення та України!

Дмитро Андрійовича гарно привітали заступник голови Бобровицької райдержадміністрації Тетяна Ляшенко, начальник гуманітарного відділу РДА Марія Герасименко, директор Бобровицької централізованої бібліотечної системи Леся Циба, знаний письменник і журналіст Григорій Войток, який назвав Дмитра Головка своїм батьком у літературі. Адже Дмитро Андрійович тривалий час працював редактором у видавництвах «Молодь» і «Український

письменник», виховавши цілу плеяду талановитих літераторів.

І саме такий досвідчений Майстер відредагував роман Григорія Войтка «Безбатченки», котрий вийшов уже в двох книгах й отримав схвальні відгуки читачів. Так, безперечно, Дмитро Головка – еталон літературного редактора, вимогливий і водночас – доброзичливий, небадужий та совісний чоловік. «Таких письменників зараз мало, – наголосив Григорій Войток. – Тому для мене Дмитро Андрійович – це взірць високоморальної і творчої Людини з великої літери. Справжній подвижник. Це

– яскравий приклад, як потрібно жити та працювати для України».

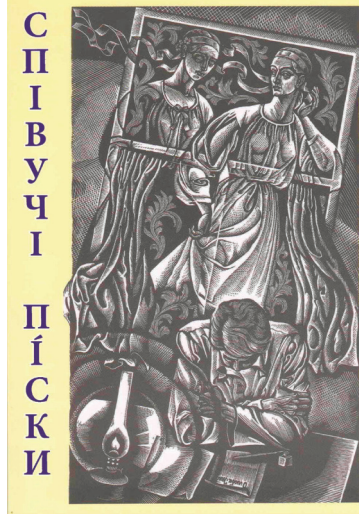
Дмитро Головка – автор багатьох книжок поезії та прози. Всі вони – від першої «Плем'я робітниче» до зовсім недавньої збірки віршів, поем, новел, афоризмів і спогадів «Співучі Піски» – пронизані великою любов'ю до свого тичинівського краю, до простих, скромних, чуйних трудівників. Це – мудра, сонячна, щедра філософія великої душі та небадужого серця.

Так вийшло і цього разу, на святі в бібліотеці, на яке завітала й молодь – учні Бобровицького ліцею, котрі уважно слухали 85-річного письменника та сфотографувалися з ним на згадку, – отакі зустрічі з людиною-легендою потім не раз згадуються в житті!

Відомий Дмитро Головка і як невтомний краєзнавець, зокрема, він – упорядник-редактор збірки «Не бував ти у наших краях!» – про минуле та сучасність Бобровицького краю з ілюстраціями Шевченківського лауреата Василя Лопати.

Вже 17 років поспіль (!) у Пісках проводиться літературно-мистецький районний конкурс «Добридень тобі, Україно моя», співорганізатор якого та постійний член журі – Дмитро Головка.

Дмитро Головка

У конкурсі беруть участь літератори, позаштатні кореспонденти районної газети, художники, народні майстри декоративно-прикладного мистецтва, – і зовсім юні обдаровані школярі, й уже досвідчені, сивочолі ветерани. Та й сам Дмитро Андрійович – чудовий різьбяр по дереву!

Цього дня у виконанні митців районного будинку культури прозвучали проникливі, людяні пісні Дмитра Головка, що сприймаються як народні. Дмитро Андрійович почувався щасливим та розчуленим. Подякував усім, хто прийшов, хто читає його книжки.

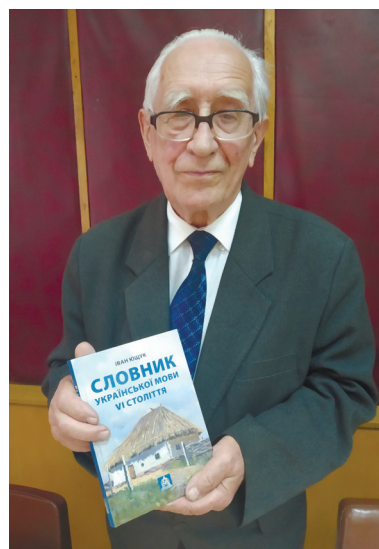
СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОГО НАСТУПУ

У Товаристві «Знання» України презентували «Словник української мови VI століття».

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

Словник зібрав і підготував Іван Ющук, автор понад тридцяти підручників і посібників з української мови для середньої школи та вищих навчальних закладів, низки мовознавчих і літературознавчих статей, перекладів художніх творів з сербської, хорватської, словенської, чеської, македонської, верхньолужицької мов.

«Іван Пилипович Ющук, кандидат філологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України присвятив свою книгу пам'яті предків, які століттями творили й свято берегли рідну українську мову, передаючи її від покоління

Іван ЮЩУК

до покоління», – відрекомендував гостям автора ведучий заходу Василь Кушерець, голова правління Товариства «Знання» України.

У глухі століття нашої бездержавності українська мова лишалася єдиним рубежем

української оборони. Ще у 1882 році Пантелеймон Куліш, звертаючись до співвітчизників, писав:

Єдиний в тебе скарб – прапращурівське слово,

Закляв його Боян від кражі й чудодядства:

Одно воно твого життя міцна основа,

Певніша над усі потуги і багатства.

Зрештою, очевидно: якби Україна в мовно-культурному аспекті була простором цілковито україномовним, то російські «гради» до нас би ніколи не дійшли. Тож битва за мову – це битва за Україну, битва, яку ми програти не маємо права.

Іван Ющук зібрав у словнику понад 13 тисяч слів української мови слов'янського походження, які повністю або частково звучанням і значенням збігаються зі словами верхньолужицької (7,5 тисяч слів), чесь-

кої (10,8 тисяч слів), словенської (9,3 тисяч слів), сербської і хорватської мов (10,2 тисяч слів), території яких не межують з Україною. Ці слова є переконливим свідченням про побут, звичай і життєві турботи наших далеких предків.

«Словник української мови VI століття» Івана Ющука – це той документ, який розбиває всі вигадки про неповноцінність, вторинність чи штучність нашої мови», – написав у передмові Юрій Сиротюк, директор Нержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень».

Сам автор у розмові сказав: «Можливо, вчені люди заперечать, що, мовляв, словник не можна назвати українським, бо в VI столітті казали не корова, а корва; не теля, а телен. Може, й так. Але якщо моя мама казала курова, тиле, гукно (вікно) чи на півночі Чернігівщини кажуть

куринь, пєч – то це хіба не українська мова? Українська, тільки в діалектичному звучанні. Тож ніяк інакше не можна назвати й ту мову, якою розмовляли наші предки півтори тисячі років тому, – тільки українською, яка постійно вдосконалювалася й збагачувалася й яку наші діди й прадіди передавали нам».

Герой України, письменник Дмитро Павличко блискуче відгукнувся про книгу: «Поява «Словника української мови VI століття» – це явина не рядової філологічної книжки, а могутнє доповнення до нашої духовної та збройної боротьби проти путінського фашизму за невмирущість України».

Привітати автора й учасників презентації книги прийшла співоча група «Славія» гурту «Чумаки». Українська пісня дала духу, впевненості, колориту й віри, що українське слово було, є і завжди буде.

ПРО ЖИВОПИС **ВАСИЛЯ КРАСЬОХИ**

В одній з мистецтвознавчих статей його назвали «Художником Правди». Це, звичайно ж, правда (може, навіть так – Правда). І все ж таки подібні пафосні визначення якось... не збігаються, не узгоджуються з автором ліричних пейзажів і одухотворених портретів, а ще – спогадів: про дитинство, перші мистецькі враження, роки навчання...

Оксана ЛАМОНОВА

Невихитрувані та дуже камерні, майже інтимні спогади Василя Красьохи – природне продовження й доповнення його живопису. До речі, одна з його виставок називалася саме так – «Спогади».

Тому пропонуємо свої корективи: Художник Щирості.

«Свята гора Афон. Монастир Ватопед», 2017 р., картон, олія

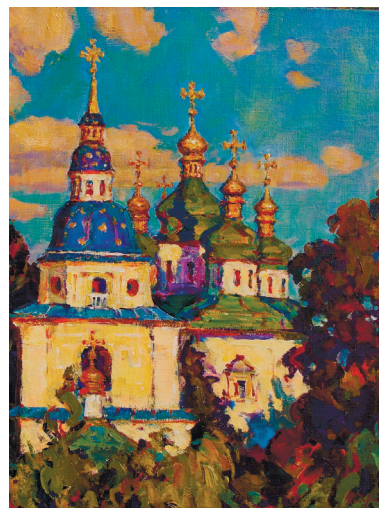
Отже, мала батьківщина – живописне поліське село Хряськ. Селянська сім'я: батько, мати – чудова вишивальниця, п'ять (!) старших сестер. Квартирант – учитель креслення й малювання, свіжі олійні фарби на картинах якого здалися приголомшеному хлопцеві схожими на блискучі коштовні каміння... І хоча знайомство тривало лише 2-3 місяці (вчителя відправили до служби в армії), можливо, саме щедрий прощальний подарунок – ті самі чарівні фарби разом із мольбертом і олівцями – і визначив подальші події: заяву до Київської республіканської художньої школи, заблукалу відповідь з переплутаною адресою – «с. Красьоха Хрязьку Василю», самостійну подорож 11-річного хлопчика до Києва, іспити, навчання... А після художньої школи – Київський художній інститут, де викладачами молодого живописця стали Л. Вітковський, В. Гурін, О. Лопухов. Дипломна робота – «Косарі», в основі якої – яскраві вражен-

«Шкільний автобус», 2015 р., картон, олія

ня дитинства, що перетворилися тепер на ліричні спогади: старе село, річка Стир, туманний ранок...

Далі – роки роботи в Івано-Франківську, древньому Станіславі, архітектура якого дещо несподівано виявилася для художника не менш привабливою, аніж природа Карпат чи рідного Полісся. А ще – виїзди на пленери (колеги називають Василя Красьоху «фанатом пленеру») і мандрі, як-от, подорож-паломництво до Святої гори Афон, результатом якої стала велика серія картин і окрема виставка. А зараз митець працює в Києві, викладає в Муніципальному закладі вищої освіти «Київська академія мистецтв» (колишній Київській дитячій академії мистецтв).

«Видубицький чоловічий монастир», 2016 р., полотно, олія

У картинах Василя Красьохи різних років вбачали традиції реалістичного пейзажу XIX ст.,

«У Петровича», 2015 р., полотно, олія

імпресіонізм, постімпресіонізм, експресіонізм... Окрім фарб, – тих самих, олійних, «коштовних», або «сучасніших», акрилових, – художник використовує для своїх теперішніх творів пісок, глину, сіно, полову, досягаючи рельєфності і, якщо можна так висловитися, тактильної переконливості. Саме так робив Моріс Утрілло – славетний французький митець XX ст., який чи не найбільше пишався тим, що він – справжній «паріго», стовідсотковий парижанин, і майже всю свою творчість присвятив улюбленому місту і навіть ще конкретніше – рідному Монмартру... Мета й тема українського майстра, звичайно, інші – «Людина й земля, продовження життя від кореня». А про рідну Волинь він каже так: «Цей край відрізняється від усіх інших місць в Україні, тут ще присутнє те відчуття гурту, любов до землі; збереглася природа, все багатство нашої країни, і, взагалі, – тут присутня певна «Волинська аура». Присутня вона й у картинах Василя Красьохи.

ПРО ІВАНА ІЛЬКА ТА «КРИК СОЙКИ НАД ЗАМКОМ ГРАФА ШЕНБОРНА»

Його називають (і цілком справедливо) Сином верховини і Митцем орлиного гнізда.

Але є в його великому доробку одна... несподівана картина, що нагадує рядок з білого вірша. Або початок (чи завершення?) якоїсь таємничої карпатської легенди. Адже зазвичай – «Гуцульщина», «Бескиди», «Полонина», «Верховинець», «Бедевлянка», «Газдарство вуйка Симка», «Бетяри», «Вівчари», «Змагання лісорубів», «Збір яблук», «Свати», «Зустріч молодих»... А тут раптом – «Крик сойки над замком графа Шенборна»!

Народний художник України Іван Ілько народився у 1938 р. в селі Дулово (зараз – Тячівського району Закарпатської області, тоді – територія Чехословаччини). «Я виростав на своїй річці Терєблї дуже волелюбним, – розповідає він в одному з інтерв'ю, – із коровою Рожікою, козою Білею, котом Грицем ми були великими цїмборами. В селі дуже багато треба було робити. Траплялися й вільні хвилини, які присвячувалися річці. Або ж скелям у Занівці. Якось ми надумали подивитися гніздо орла, які там пташенята. Але постолї сховзлися, і я зірвався. Це була моя перша поразка. Навчався Іван Ілько в Ужгородському училищі прикладного мистецтва («Сюди я приїхав чотирнадцятирічним. Уперше побачив велике місто. Ходив босий. З мене сміялися, а я не розумів, чому»). Викладачами ж його були чи не всі легенди закарпатської школи живопису – Йосип Бокшай, Адальберт Ерделі, Федір Манайло... Працював як монументаліст – створював мозаїки, вітражі, розписи. А ще – картини. Численні. Різні. Але на кожній – Закарпаття, його пейзажі, традиції, люди...

Якщо вже зовсім чесно, заворожуюча червонодахова спору-

да у «Крику сойки» – це... сучасний санаторій «Карпати»! Але це дійсно замок – справжній, хоча й колишній. Мисливський замок графа Шенборна, який має ще й іншу назву – Берегвар. Правда, побудували його не в часи Середньовіччя, а лише наприкінці сторіччя XIX, додавши до модного тоді неоготичного стилю дещо від не менш модного стилю неоромаського. Побудували хитроумно: 365 вікон, 52 кімнати, 12 входів, 4 вежі... Вийшло не просто красиво – вийшло казково. Не випадково ж тут знімали казки – «Снігову королеву», «Не залишай...»; утім, і «17 миттєвостей весни» колишній Берегвар також не зіпсував.

Має замок графа Шенборна й свої легенди, і навіть (незважаючи на архітектурну молодість) свою Чорну пані. Що ж до крику сойки... Цієї таємниці Берегвар, здається, не відкрив поки нікому. Крім, звичайно, Івана Ілька.

Створений у традиційній живописній техніці, «Крик сойки над замком графа Шенборна» сприймається, однак, як виконана на єдиному подиху, сповнена повітря й світла акварель. Отже, час: за фарбами радше осінній, за настроєм – радше весняний. Гостроверхі червоні дахи та романтичні вежі. І дві сойки, схожі на графічні транскрипції того самого загадкового крику.

Так чи інакше, саме цю, надруковану нещодавно на конверті, картину Івана Ілька має реальну можливість побачити вся Україна. А за нею – і весь світ!

Оксана ЛАМОНОВА

СВІТ ІЗ КУБИКІВ. КАПІТАН АМЕРИКА

Чоловік, який сидів біля мене, спитав:

— **Що це?**

— **Бомба, — кажу.**

Ричард Фейнман. «Та ви жартуєте, містере Фейнман!»

Валерій ВЕРХОВСЬКИЙ

24 червня 1945 року в Альбукерке, штат Нью-Мексико, сліпа від народження Джорджія Грін уперше побачила світло. Спалах виявився настільки яскравим, що його бачили навіть незрячі в півсотні миль від епіцентру. Він був яскравіше за тисячу сонць.

— Що це було? — здивовано спитала вона.

Це була бомба.

Невдовзі це смертоносне світло осліпило зрячих у Хіросімі, а Японія зазнала поразки у Другій світовій війні. Самурайська звитяга не допомогла, і вперше в історії інтуїтивна нація перемогла сенсорну (Японія — сенсорно-логічний інтроверт) і відібрала світове лідерство в іншій сенсорній нації — Британії (англійці — логіко-сенсорні екстраверти). Здійснили це вони завдяки саме своїй інтуїтивності...

Країна без назви. Сполучені Штати — це назва держави, Америка — назва континенту. Назву для самої країни вигадати не було коли. Країна без мови — мову позичили в англійців. Країна, вся територія якої відібрана, виміняна на брязкальця в тубільного населення чи куплена у французів. Зліплена, здавалося, штучно, але зцементована ідеєю свободи особистості, рівності прав і влади закону.

І поки що ця ідея спрацьовує, інакше б їх давно скинули назад в океан.

Починалося все лише третя тисячоліття до того з одного поселення на березі великого океану — 338 років. Від маленького і незахищеного з усіх боків Джеймстауна, що у Вірджинії, до глобальної наддержави, здатної вершити долю всього світу. Як це сталося?

Купка сміливців вирушила за океан по краще життя. За океаном було повно землі, яку ніхто не орав, дичини, риби, лісу... Однак усе це належало місцевим нецивілізованим мешканцям. Когось із новопоселенців спонукали покинути рідну Англію злидні, когось — релігійні утиски, хтось тікав від закону... Поверталися

було нікуди, тож їхні діти й онуки дійшли до іншого океану, а потім піднялися у Космос.

Про те, що тисячі років до прибуття європейських колоністів корінні американці нищили одне одного в міжплеменних війнах, що чорношкірі людологи продавали білим людям таких самих чорношкірих у рабство, що корінні американці так само мали чорних рабів, як і білі, тобто все, що не вкладається в заготовлену схему, згадують неохоче; судять, як відомо, лише переможців. Що являв собою Новий Світ до початку колонізації? Чим він міг лишитися, якби колонізації не відбулося?

У цей дикий край ринули авантюристи, проте не вони зробили Америку великою. На велику державу країна-без-назви перетворилася завдяки ідеалістам і мрійникам. Мрійники, які спроможні не лише уявити те, чого ще не існує, а й власноруч втілювати мрії в реальне життя.

Джонні Еплсід (Джон Чепмен) прагнув бачити яблуневі сади в Америці — і ходив по Середньому Заході США та роздавав людям саджанці яблунь. Нині яблуневий пиріг є національною стравою американської кухні.

І саме такими є логіко-інтуїтивні екстраверти — соціонічний тип, що є, на думку соціоніки, інтегральним типом американської нації: раціональний, з домінантною діловою логікою та творчою інтуїцією часу, екстравертивний. Представник третьої квадри соціону та «клубу» інтуїтивних логіків, а отже, — «демократ».

Такі люди є героями книг Джека Лондона, такими є ковбої і шерифи з численних вестернів, проті джеки в Космосі, з бластерами чи без бластерів, у пригодницькій науковій фантастиці. Переважна більшість президентів США від Демократичної партії — представники цього соціотипу.

З його характерних рис виразно помітна здатність оперативно й логічно діяти. Його природня підприємливість дає йому змогу краще за решту людей розуміти, що і як працює, бачити механізми різноманітних дій, а головне — яким чином отримати користь від будь-чого нового; і користь для них — це не лише зиск.

ЛІЕ не дуже прагне до лідерства, навіть якщо зовнішні обставини настійливо підштовхують його до цього. Головний стимул — дух змагання, азарт. У кожній справі, до якої береться, знаходить ефективні способи діяльності. Може не лише поладити який-небудь механізм, але й винайти та виготовити оригінальний технічний пристрій, створити диво техніки буквально з мотлоху. «Час — гроші» — його улюблене гасло, бо марнувати час без жодної користі він не може.

Представники восьми соціотипів є «демократами», представники решти восьми — «аристократами». Чомусь сполучення логіки з інтуїцією, а сенсорики з етикою дає саме умовну «демократичність», а сенсорики з логікою й етики з інтуїцією — «аристократичність». Чому так, наука поки що не розібралася, але факт, що англійці належать до «аристокра-

тичного» соціотипу, а американці до «демократичного», — незаперечний. В англійській мові навіть зникло з ужитку слово «ти», а американське «you» більше схоже на «ти», ніж на «ви». Домінування США в світі характерне підтримкою, а почасти й незграбним просуванням демократичних цінностей у інших країнах. Можливо, в майбутньому хтось просуватиме цінності аристократичні? Принаймні одне не краще за інше, і не гірше.

Так само, як і ЛСЕ («англієць»), він — раціонал: перш ніж діяти, складає план. Планує та обмірковує варіанти він швидко, починає з найгіршого розкладу — про всяк випадок.

«Полковник каже: «Почекайте п'ять хвилин», — підходить до вікна і стоїть думає... Через п'ять хвилин він каже: «Гаразд, містере Фейнман, дійте!» (Фейнман¹).

Швидко міркувати їм дозволяє «творча» (тобто розташована на другій позиції) інтровертна інтуїція. Фантазія у нього творча, тому він трошечки хвалько... Однак з цих фантазій дещо втілюється в реальність — ділові логіки «думають руками»: *«Коли мені було років одинадцять-дванадцять, я влаштував удома лабораторію» (Фейнман).*

Оскільки українці переважно етико-сенсорні інтроверти, тобто дуали «американцям», то нашій країні люди соціотипу ЛІЕ дуже необхідні. ЛІЕ серед українців не так багато, але вони є, і трапляються вони не в найзатишніших місцях: насамперед, південь і схід країни, їх ваблять флот і авіація, наука і бізнес.

Соціоніка, взагалі, рекомендує президентом обирати або логіко-інтуїтивного екстраверта (дуала нації), або інтуїтивно-логічного інтроверта (активатора нації).

До інтуїтивних логіків соціоніка відносить ЛІЕ (інтуїтивно-логічних екстравертів), ЛІІ (інтуїтивно-логічних інтровертів), ЛІЕ (логіко-інтуїтивних екстравертів), ЛІІІ (логіко-інтуїтивних інтровертів). Ці чотири соціотипи ще називають «клубом сайєнтистів», а серед простого народу також — ботанами. Хоча щодо ЛІЕ і ЛІІІ таке визначення застосовують значно рідше.

Інтуїти й сенсорики по-різному дивляться на світ. Цінності в тих і в інших часто різні.

«Смайт постукує носком дверну підпору, а я кажу: «Так, так, ця підпора прекрасно підходить до цих дверей». Підпора була зроблена з жовтуватого металу у формі півсфери сантиметрів двадцять у діаметрі. Власне, вона була із золота». (Фейнман).

Сенсорик, звісно, може зробити фіксатор для дверей чи прес-пап'є з щирого золота, але для демонстрації заможності, влади і всездозволеності; для інтуїта золото — хімічний елемент номер 79 з атомною масою 197, м'який метал, що плавиться за 1064 градусів Цельсія. Ще інтуїт знає, що цього елемента лише на нашій планеті мільйони тонн, і що для життєдіяльності безпосереднього значення воно не має, отже, цінність золота відносна й сенсу накопичувати вироби з нього немає. Але сенсорик залишається при своїх уявленнях щодо світового ладу, а інтуїта вважає геть непрактичним і навіть трохи ненормальним.

Коли в одному місці збирається багато інтуїтивних — там можна забути про звичайне життя; все йде за зовсім іншими правилами. Зокрема, багато цікавого можна прочитати у спогадах нобелівського лауреата Ричарда Фейнмана про роботу в Лос-Аламосі на «Манхеттенському проекті».

Те, що не вдалося раніше в історії нікому — жодній людині, жодній державі, зуміли здійснити ботани, набрані серед університетських викладачів.

24 червня 1945 року, коли війна в Європі вже відгриміла, у пустелі в Нью-Мексико відбувся перший у світі ядерний вибух.

«Я сів у кабінку вантажівки і розсудив, що через вітрове скло ультрафіолет не проходить, а значить, тут безпечно і я побачу цю бісову штуку» (Фейнман).

Спалах «цієї бісової штуки» побачила навіть сліпа жінка у вісімдесяти кілометрах від місця вибуху. Неможливо не побачити народження нової епохи.

Чоловік, який сидів біля мене, спитав:

«— **Що це?**

— **Бомба, — кажу.**

Війна ще не скінчилася, але ці «божевільні науковці» відчували себе переможцями.

«Тільки одна людина, пам'ятаю, сиділа сумна — Боб Вілсон.

— Ти чого такий кислий? — питаю.

— Те, що ми зробили, — жахливо» (Фейнман).

І це справді був найжахливіший з винаходів людської цивілізації.

Але зверну увагу на те, що практично все, чим користується читач, було винайдено з метою вбивства і руйнування: комп'ютер, Інтернет, мобільний зв'язок, реактивний двигун і ракета... Навіть половина електричного струму в середньостатистичній українській розетці — результат тієї «бісівської» бомби. Чи це є неминучою закономірністю? Або могло бути інакше, й технічний прогрес мав альтернативний шлях розвитку, і тим шляхом ми дійшли б до кращого світу? Припущення про це — чудове поле застосування уяви фантастів.

Національний стиль одягу, нині перейнятий усім світом, цілком відповідає уявленням ЛІЕ про життя. Ще б пак: додуматися до того, щоб бавовняний робочий одяг, з простої, цупкої тканини, нехай він зручний та практичний, перетворити на предмет моди. Ще й затертий, ба більше — драпаний, з латками й дірками, та таке не спало б сенсоріку на думку навіть у страшному сні. Позакласовість, працьовитість, легкість на підйом, готовність ділового логіка у будь-який момент діяти і невибагливість інтуїта — ось що символізують джинси.

«*Gènes*» — це французька назва Гєнуї, а в ширшому значенні ще й штанив традиційного стилю, які вдягали гєнузькі моряки... Десь у 1860-х роках компанії Леві прийшла ідея поєднати цупку бавовняну тканину з гєнузькими штанами і зміцнити кишені та шви латунними заклепками з кінської збруї. Так виник найтривкіший і найуніверсальніший вид одягу в історії розвитку моди: німецький іммігрант, використовуючи французький матеріал та італійський стиль, створив архетипний американський виріб. «Blue jeans» були повсякденним одягом Північної Америки майже століття, перш ніж завоювали Європу (і решту світу) під час бурі 1960-х років, ставши найприкметнішим символом «американізації». (Норман Дейвіс, «Європа. Історія»).

Відкриття Нового Світу, контакт з тубільцями, створення перших колоній і геноцид корінного населення, боротьба за незалежність від метрополії і створення нової нації, рабовласництво і сегрегація, технічний прогрес і загребущість «невиди-

мої руки ринку», протистояння з тоталітарними імперіями і страх ядерної війни — вся нетривала, проте яскрава історія Америки відображена в американській науковій фантастиці.

Від кінця 1930-х років і донині американська фантастика є законодавцем мод цього напрямку. Згодом ми поговоримо про «Золоту Добу», «Нову Хвилю» і різноманітні «-панківські» течії у фантастиці, у цій статті йтиметься лише про витюки. А починалося все з дешевих часописів, виданих на сіро-жовтому папері.

«Джек Вільямсон надіслав перше оповідання до часопису «Емейзінг сторіз» в 1928 році й не отримав відповіді. Тієї ж осені він вирушив у місто за продуктами й, проходячи повз аптеку, побачив у вітрині обкладинку журналу. Герой, зображений на ній, скидався на персонажа з його оповідання. Джек зайшов усередину і зрадив своїй публікації настільки, що скупив усі три примірники журналу та забув у аптеці сумку з харчами», — пише американська письменниця Конні Вілліс в оповіданні «Навпростець у Порталес», присвяченому Джеку Вільямсону.

Часопис «Amazing stories» був заснований Х'юго Гернсбеком у 1926 році. Через брак сучасних американських фантастів на його сторінках траплялися такі автори, як Жюль Верн і Герберт Велс. Проте варто було «Емейзінгу» потрапити до рук Вільямсона, як йому закортіло написати і щось своє.

«Я не мав майбутнього — хлопча-злидар посеред Великої Депресії, без цента в кишені, без освіти, без перспектив... Я не мав майбутнього, та коли побачив у вітрині «Емейзінг сторіз» Х'юго

Гернсбека, — воно з'явилося», — згадував сам Джек Вільямсон.

«Щось було негарзд — або з літаком, або з повітрям», — цією фразою починається його оповідання 1939 року «Навпростець на Марс», де інопланетний прибулець з іншої зоряної системи обирає новою домівкою планету Марс, а щоб краще облаштуватися там — викачує земну атмосферу, причому без проведення серед землян референдуму з питання, чи хочуть вони дихати. Земля приречена, способу зупинити втрату повітря не існує. Та є головний герой Картер Лі (звісно, ЛІЕ) — простий пілот старомодного у добу ракет і реактивної тяги гвинтового літачка з бензиновим мотором. Поміркувавши, він доходить висновку, що його крилатий «Фенікс» літає скрізь, де є повітря, запускає двигун і залітає просто в центр штучного смерчу, що тягнеться між Землею та Марсом. Він дістається (на гвинтовому літальному апараті!) до іншої планети швидше за будь-яку космічну ракету, знаходить зловмисника та карає його. Рідну планету врятовано, та й на Марсі стало вільніше дихати... От тільки повернутися назад герою вже ніяк.

Але трапляється диво, наукою не передбачене, — з Землі прибуває ракета. «Коли люк ракети відкрився, з нього висунулася руда голова Елен Гейл». Дівчина, яка неприхильно ставилася до героя раніше, тепер прилетіла на Марс, щоб повернути його на Землю.

«— Маю за честь віддячити вам, Лі, від усієї Землі за ваш останній безпосадковий переліт, вручивши ордени й винагороди...

Її голос раптово затремтів. Дівчина вилізла з ракети і підбігла до Лі. У його обіймах вона несміливо притислася до нього».

І хоч фантастика 1930-х років виглядає наївною, а Джек Вільямсон — її типовий представник, десь у глибині душі, під намулом скептицизму, лишається віра в те, що завжди знайдеться такий герой, який у випадку проблеми почуває потилицю, обміркує ситуацію, склавши два і два, й полетить рятувати наш нещасний світ. Або принаймні напише про це захопливе фантастичне оповідання.

«Наука — це дорога в майбутнє, а наукова фантастика — золотий ключ. Наукова фантастика йде попереду й освітлює шлях. Наука бачить речі, що набувають рис реальних в уяві письменника, — і втілює їх у життя» (Джек Вільямсон).

У 1930 р. почав виходити найвідоміший конкурент «Емейзінга» — «Естоундінг», згодом перейменованій в «Аналог», а в 1939 році на посаду головного редактора прийшов Джон Кемпбелл-молодший. Кемпбелл рішуче відмовився від рецепту Гернсбека — 75% науки і 25% літератури — у бік більшої художності творів. З тієї пори передісторія американської наукової фантастики завершилася. Почалася її Золота Доба.

Фантастика пише про дива, а наукова фантастика ще й пояснює, яким чином диво можна втілити без порушення законів природи.

Дивом науки і технологій стане пристрій, що забезпечить повну владу над матерією; Бердяєв писав про необхідність перемоги Духу над матеріальним світом. Те саме, хоча й під іншим кутом зору, ми читаємо у праці засновника теорії нанороботів Еріка Дрекслера: «Видається очевидним, що досягнення повного контролю над матерією на молекулярному рівні уможливить

значні технологічні зрушення». Нанотехнології, у сполученні з біоінженерією і досягненнями у вдосконаленні джерел енергії, — і стануть тією Ідеальною Машиною, що дасть нам «безодню могутності та гори хліба». У цьому, вочевидь, і полягає виклик епохи, в яку ми живемо.

«На коні», згідно з закономірностями історичного розвитку, та нація, що найбільше відповідає викликові епохи. Згадуваний уже Ричард Фейнман після створення ядерної зброї в «Манхеттенському проекті» зацікавився темою мініатюризації технічних засобів, і дійшов висновку, що з часом машини перейдуть у молекулярний світ, зменшившись до розміру бактерій. «Внизу повно місця», — заявив він.

Ці золоті слова глибоко вразили Еріка Дрекслера, студента Массачусетського технологічного інституту, який розробив теоретичні основи нанотехнології. У 1977 році він поділив наномеханізми на два класи: «асемблерів», розміром з найменшу бактерію, і здатних до створення собі подібних машин, «реплікаторів», величиною в тисячу разів більше за асемблерів.

Якщо людство століттями використовує властивості певних мікроорганізмів (бактерій, дріжджових грибків) у побуті, то виникає спокуса створити «механічну бактерію» із заданими характеристиками, наноробота, що працював би з різними, не лише органічними речовинами, з усім, що нам потрібно.

«Маніпулятор асемблера буде приблизно у п'ятдесят мільйонів разів коротше, ніж рука людини, відтак матиме здатність рухатися в п'ятдесят мільйонів разів швидше» (Ерік Дрекслер «Машини творення»).

Ідеальна Машина змінить світ. Вона почала проникати в наше існування з першими паровими двигунами, її історія мала свій початок, а отже, ми спостерігаємо її розвиток. І розвиток має закінчитися фіналом — не владою машини, а владою духу над матерією.

І до речі: «Ця книга філософська, а не богословська, тому я пишу про дух, а не про Дух Святий» (Бердяєв).

Про це — в наступних частинах «Світу з кубиків».

¹Тут і далі Ричард Фейнман цитується за книгою «Та ви жартуєте, містере Фейнман!» у перекладі Миколи КЛИМЧУКА.

СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ СВЯТКУЄ ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

День Києва проходив у місті 25-26 травня. Ці вихідні були насичені культурно-масовими подіями. Киянам і гостям столиці було складно визначитися, як провести День Києва – 2019 і який з численних заходів відвідати.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

У столиці пройшло більше десятка різних фестивалів, численні концерти та перформанси, вистави, спортивні заходи. День Києва – щорічне масштабне свято, що зачіпає не тільки мешканців столиці, а й гостей із різних куточків країни.

У суботу, 25-го числа, на Дніпрі відбулася благодійна Вітрильна регата. Урочисте відкриття пройшло в акваторії річки біля церкви Святого Миколая, що біля причалу Київського річкового вокзалу. Організатором захопливого заходу традиційно стала Київська федерація вітрильного спорту.

На честь Дня міста в суботу розпочалися міжнародні змагання з велосипедного спорту Race Horizon Park, в рамках яких відбулися гонки Horizon Park Race for Peace, Kievskaya Sotka Women Challenge, Horizon Park Race Maidan і Horizon Park Classic. Також у суботу відбувались всеукраїнські змагання за Кубок України зі спортивного орієнтування, чемпіонат міста зі спортивного орієнтування на Кубок столиці, міжнародні рангові змагання IOF.

У суботу відбувся також великий святковий концерт на Контрактовій площі. Яскравий запальний захід відбувся за участі популярного Dзidzio. Крім Dзidzio, в історичному центрі столиці виступили також й інші відомі виконавці: Гайтана, Аліса Тарабарова, Денис Реконвальд, Андрій Бойко, Асія Ахат та інші. А напередодні концерту пройшов проект Київський бал «Kyiv BALL», всі охочі змогли станцювати сальсу на майстер-класі знаменитого хореографа Рейнальдо Пауела. Тисячі пар станцювали «польку», а рекорд

До спорту – з дитинства!

зафіксували представники Книги Рекордів. У рамках заходу відбувся відбір учасників від України на престижний міжнародний пісенний конкурс «Берлінська перлина».

А 26 травня вперше в Києві виступив всесвітньо відомий фран-

квально друге дихання кілька років тому і став культурним, музичним, фестивалним центром столиці, а нині – майданчиком для виступу знаменитого гурту. Концерт відбувався на свіжому повітрі, у колі друзів, та з унікаль-

Заохочення особистим прикладом (мер Києва Віталій КЛИЧКО)

цузький виконавець Дідьє Маруані, котрий виступав разом з групою «Space Symphony» в супроводі симфонічного оркестру Національної оперети України. Сюрприз киянам підготували також і учасники культового українського колективу «Океан Ельзи». Ідея великого відкритого рок-концерту виникла у Святослава Вакарчука, який неодноразово бував на музичних подіях та фестивалях на території «ВДНГ». Чудовий комплекс отримав бу-

ною сценою формату 360 градусів, доступною для перегляду з усіх боків.

У місті одночасно відбувалась ще ціла низка фестивалів — Книжковий Арсенал, Фестиваль «Країна Франкіана», Кураж Базар, Kyiv Art Week, Radioday, Всеукраїнський мистецький фестиваль «Мистецька палітра Києва», Міжнародний фестиваль дитячо-юнацької творчості «Сонячний каштанчик», Фестиваль національних культур «Етно-

фест», фестиваль «Кобзареві джерела», Всеукраїнський фестиваль хорового мистецтва «Пісня над Дніпром» на Співочому полі, у програмі якого був показ традиційних українських костюмів і виставка образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, Мистецький проект «JAZZ KOLO», Міжнародний фестиваль «Київський тиждень мистецтва» у бізнес-центрі «Торонто-Київ», Культурно-мистецький проект «Художники Києва – рідному місту», стартував кінофестиваль «Молодість».

У неділю також уже традиційно відбувалась виставка-ярмарок на Андріївському узвозі, а Національний музей історії України презентував цікаву програму «Кобзарі та лірники на Старокиївській горі», в якій сучасні продовжувачі давніх кобзарсько-лірницьких традицій представляли відтворені старосвітські музичні інструменти — кобзу Остапа Вересая, народну бандуру, колісну ліру та ін. Крім того, до Дня міста у столиці відкрилась виставка «Почесні громадяни міста Києва» на території перед Київською міською радою та було проведено низку безкоштовних екскурсій. Уже не перший рік у день народження столиці в Українському домі проводять Фестиваль морозива, і 2019-й не став винятком: усі охочі змогли відвідати свято, присвячене улюбленим ласощам. Свою продукцію представили практично всі українські виробники морозива.

У неділю зранку на Майдані Незалежності відбувся 27-й традиційний благодійний «Пробіг під каштанами», в якому могли взяти участь усі охочі — від зовсім малюків, що «бігли» у колясках разом з мамами, до селебреті, що бігли з благодійною метою. Цього року до тих, хто біг, додався ще й пробіг із собаками і пробіг наосліп. Уперше «Пробіг під каштанами» відбувся в Києві 26 років тому. Тоді в ньому взяли участь

На Пробіг з улюбленим вихованцем!

лише 150 осіб. А вже сьогодні кількість учасників збільшилася більш ніж у 100 разів. Він став наймасовішим святковим благодійним пробігом: у ньому взяла участь рекордна кількість людей – понад 18 тис. осіб! Кошти, зібрані в рамках проекту, спрямовуються на придбання необхідного обладнання та витратних матеріалів для Центру дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України.

На святі столиці можна було взяти участь також у Міжнародному турнірі з міні-футболу «Кубок мера Києва – 2019», у міському турнірі з кикбоксингу та у фінальній частині чемпіонату Києва із сімейного спорту, під час якого визначали «найспортивнішу родину» столиці.

Досить насичену й цікаву програму для дітей і дорослих підготував «Парк Київська Русь» під Києвом. 25 і 26 травня театром князівства Київська Русь було відтворено легенду «Як Київ Києвом став». Постановка розповідає про апостола Андрія, який передбачив появу великого града Києва на узбережжі Дніпра, а також легенду про братів Кия, Щека та Хорива, а також їхню сестру Либідь.

Своєю чергою, кияни та гості столиці вперше змогли помилуватись веселим древнім індійським Святом Колісниць, яке відбувалось у неділю на Хрещатику.

Також окрасою цьогогорічного свята стало відкриття мером міста Віталієм Кличком скляного пішохідно-велосипедного мосту, який з'єднав парк «Володимирська гірка» з Аркою дружби народів.